

Vergadering van 22 November 1912 te 's-Gravenhage.

Voorzitter: Gepens. Luitenant-Generaal J. DE WAAL.

De Voorzitter: Mijne Heeren! Ik open deze vergadering met een hartelijk welkom aan allen, die hier aanwezig zijn. Voordat wij overgaan tot de behandeling van het onderwerp van heden avond, dat U zeker veel belang zal inboezemen, omdat het onze Indische bezittingen, onze koloniën, betreft, zullen wij in behandeling nemen de zaken, vermeld in de punten van het convocatiebiljet.

In de allereerste plaats dus de ballotage der candidaat-leden. Behalve de op het convocatiebiljet vermelde kandidaten heeft zich daareven opgegeven de Kapitein ter zee W. C. J. SMIT, die gaarne lid der Vereeniging zou willen worden. Ik zou U dus willen verzoeken, als de vergadering het goed vindt, om diens naam te schrijven op het biljet en dit, als U er geen bezwaar tegen hebt, daarna zonder dien naam door te schrappen, in te leveren.

Mag ik de Heeren VAN DE WATER en DINGER uitnoodigen, om den Secretaris-Penningmeester behulpzaam te zijn bij het opnemen van de stemmen?

Tot de stemming wordt overgegaan.

De Voorzitter deelt vervolgens mede, dat alle voorgestelde kandidaten zijn aangenomen met algemeene stemmen. Het zijn de Heeren:

W. C. J. Smit, Kapitein ter zee, te 's-Gravenhage;

1912/13. II.

M. Tydeman, Kapitein der Infanterie, te Assen;
 J. Sibinga Mulder, 2e Luitenant der Artillerie, te Bergen
 op Zoom;

S. Ketting Olivier, 2e Luitenant der Infanterie; A. C. Koot,
 2e Luitenant der Infanterie; H. Poulus, 2e Luitenant der
 Infanterie, en E. A. Steinmetz, 2e Luitenant der Infanterie,
 allen in Nederlandsch-Indië, en de Garnizoens-Bibliotheek
 te Magelang.

De VOORZITTER heet hen allen welkom als lid der Vereeniging
 en wel in het bijzonder den Kapitein ter zee SMIT, die reeds
 ter vergadering aanwezig is.

Op voorstel van den VOORZITTER wordt alsnu overgegaan
 tot punt 2, de verkiezing van een lid van het Bestuur in
 de plaats van den Generaal-Majoor VAN OORDT.

De uitslag der stemming is, dat zijn uitgebracht 50 stem-
 men, waarvan 1 blanco, 7 op den Kapitein VAN TUINEN, 1
 op den Luitenant-Kolonel DUFOUR, 6 op den Generaal-Majoor
 HOOGEBOOM, 1 op den Kolonel POP, 14 op den Majoor VAN DER
 HOOG en 20 op den Kapitein TONNET. Aangezien geen hunner
 de volgens het reglement aangegeven volstreckte meerderheid
 (26 stemmen) heeft verkregen, wordt tot eene tweede vrije
 stemming overgegaan.

Bij deze stemming worden uitgebracht 55 stemmen,
 en wel op den Kapitein TONNET 27, den Majoor VAN DER
 HOOG 19, den Kapitein VAN TUINEN 4, den Generaal-Majoor
 HOOGEBOOM 3, den Kolonel POP 1 en den Luitenant-Kolonel
 DUFOUR 1.

Ook nu geene volstreckte meerderheid (28 stemmen) verkre-
 gen zijnde, moet, volgens het reglement, eene herstemming
 plaats hebben over de twee personen, die de meeste
 stemmen op zich vereenigden, zijnde de Heeren TONNET en
 VAN DER HOOG.

De VOORZITTER stelt evenwel de Vergadering voor tot die
 herstemming over te gaan in de pauze, hetgeen wordt
 goedgekeurd, en noodigt de leden uit reeds nu hun stem-
 biljet gereed te maken, zoodat het dadelijk bij den aanvang:

der pauze kan worden opgehaald. Hij geeft daarna het woord aan den Kapitein VAN DER WEIJDEN tot het houden van zijne voordracht over :

DE INVOERING VAN DEN MILITIE-PLICHT IN NEDERLANDSCH-INDIË.

De Heer VAN DER WEIJDEN: Mijnheer de VOORZITTER! Mijne Heeren! Toen ik de vereerende uitnoodiging van het Bestuur dezer Vereeniging ontving om eene voordracht over een Indisch militair onderwerp te houden, vestigde ik niet dan na lang weifelen mijne keuze op de zaak, waarvoor ik heden avond eenige oogenblikken Uwe aandacht kom vragen, omdat ik er van overtuigd was, dat met de ontoereikende mate mijner kennis, met de onvoldoende gegevens, waarover ik kan beschikken en in den beschikbaren tijd de behandeling van dit zoo omvangrijke onderwerp, dat niet alleen wordt beheerscht door overwegingen op militair, doch evenzeer door die op staatkundig en economisch gebied, niet anders dan onvolledig kon zijn. Dat ik toch gemeend heb, dit onderwerp te moeten kiezen, vindt zijne oorzaak in het feit, dat het voor de verdediging onzer koloniën zoo hoogst gewichtige vraagstuk in den laatsten tijd herhaaldelijk ter sprake wordt gebracht, doch dat in het algemeen de zaak van een éénzijdig standpunt wordt beschouwd. Het is dan ook mijn doel voor heden avond, de vóór- en nadeelen, aan de invoering van verplichten krijgsveld in Indië verbonden, zoo objectief mogelijk toe te lichten, ten einde daarna tot het al of niet wenschelijke der zaak te kunnen besluiten.

Ten slotte wenschte ik in groote trekken aan te geven, hoe eene militie onder de Europeesche bevolking in Indië naar mijne meening geregeld zou kunnen worden. Daarbij koester ik de hoop, dat mijne zienswijze aanleiding zal geven tot het voeren eener gedachtewisseling, welke slechts aan de oplossing van het vraagstuk ten goede kan komen.

Als 't getij verloopt, moet men de bakens verzetten.

Het getij verloopt, getuige het steeds toenemende tekort

aan Europeanen bij het Nederlandsch-Indische leger, welk tekort op 1 Januari 1912 reeds tot 2678 man, zijnde bijna 21% van het vereischte aantal, gestegen was. De resultaten der werving van vrijwilligers uit Europa zijn ongunstig en zullen het blijven ondanks alle pogingen, welke tot verbetering worden aangewend, om de eenvoudige reden, dat in Europa de beroepssoldaat in onzen tegenwoordigen tijd een anachronisme begint te worden. De lust tot vrijwillige dienstneming bij het Indische leger begint steeds minder te worden, omdat de economische toestanden der volken, waaruit dit leger zijne aanvulling uit Europa recruteert gunstiger worden, terwijl daarentegen de Staat maar niet steeds kan voortgaan met het verhoogen der wervingskosten en met het toepassen van kostbare maatregelen, welke op de wervingsresultaten een gunstigen invloed kunnen uitoefenen. Aan de finantieele draagkracht van Indië, dat het leger betaalt, is eene grens. Het getij verloopt, dus moet men de bakens verzetten!

Welke wegen staan daartoe open?

Bij behoud van het bestaande stelsel van legervorming ligt het 't meest voor de hand om, naar mate van de noodzakelijkheid, het Europeesche element in de legerformatie meer en meer in te krimpen, want het is duidelijk, dat bij eene geringere sterkte van dat element gemakkelijker in de vereischte aanvulling kan worden voorzien. Deze maatregel, welke in de laatste jaren meermalen werd toegepast, leidt òf tot eene vermindering der totale legersterkte, indien men de bestaande verhouding tusschen het aantal Europeanen en dat der Inlanders wenschte te handhaven, òf tot eene vervanging van een gedeelte van het Europeesche element door het Inlandsche, indien men de totale legersterkte onveranderd wenschte te laten. Zoowel het een als het ander leidt dus tot verzwakking van de weerkracht, want hoe gunstig men ook over de gevechtswaarde van sommige Inlandsche volksstammen moge oordeelen, niemand zal ontkennen, dat de gevechtswaarde van den Europeaan hooger staat.

Al dadelijk rijst de vraag: Kan het Indische leger ook met

eene geringere sterkte aan Europeanen zijne taak naar behooren vervullen? De beantwoording dezer vraag is afhankelijk van de beginselen, welke men huldigt betreffende de verdediging van Nederlandsch-Indië.

Zij, die meenen, dat het behoud van onze bezittingen in Azië slechts *door de aanwezigheid van eene vloot in de Indische wateren* verzekerd is, zien er geen bezwaar in om de sterkte der landmacht te verzwakken, mits het leger slechts geschikt blijve voor het optreden tegen den Inlandschen vijand. Vooral in den laatsten tijd werd die meening in tijdschrift- en dagbladartikelen herhaaldelijk geuit naar aanleiding van de door den vorigen Minister van Marine voorgestelde versterking van de in onzen Archipel aanwezige vloot. Ook in het laatste *Wetenschappelijk Jaarbericht* dezer Vereeniging betoogt de schrijver van het hoofdstuk „Onze Zeemacht”, „dat het er niet zoo heel erg op aankomt of het leger een 5000 man minder sterk is.”

Men moge het van mij vermetel vinden, doch luide verhef ik mijne stem tegen dergelijke meeningen. Met volle overtuiging schaar ik mij aan de zijde van hen, die het beginsel zijn toegedaan, dat de verdediging tegen buitenlandsch geweld van een eilandenrijk als onzen Indischen Archipel *in de eerste en voornaamste plaats* gevoerd moet worden op de wateren, welke dat eilandenrijk omgeven, maar evenzeer als ik van de juistheid van dat beginsel in 't algemeen overtuigd ben, evenzeer ben ik er van overtuigd, dat het aanschaffen, bemannen en onderhouden van eene vloot, *die ons het blijvend meesterschap ter zee* in de Indische wateren kan verzekeren, voor ons kleine land tot de absolute onmogelijkheden moet gerekend worden. Let wel! Heeren! het geldt hier niet het voorkomen van neutraliteitsschending, ook niet het belang van den vaak ten tooneele gebrachten mythischen bondgenoot, het geldt hier de verdediging van onze koloniën tegen grootmachten als Engeland, Japan, Duitschland, Australië, Amerika en anderen.

En geeft men mij toe, dat de gevechtssterkte onzer vloot, *al is die dan ook tot aan de grenzen onzer finantieele draagkracht opgevoerd*, toch altijd *zwakker* zal zijn dan die van

den vijand, welke zich de verovering onzer bezittingen ten doel stelt, dan vraag ik, of het dan verantwoord zou zijn, om de verdediging dier bezittingen te laten eindigen met de vernietiging of met het werkeloos maken dier vloot, daar waar te land nog een goed geschoold leger aanwezig is, dat er toch ten allen tijde moet zijn voor het handhaven van het gezag van het N.-I. Gouvernement tegenover de Inlandsche bevolking? Immers neen! Als de vloot heeft afgedaan, dan verschijnt de vijand -- indien hij den ernstigen wil heeft, onze bezittingen te nemen -- met zijn veroveringsleger, even onverzwakt als hij zou gekomen zijn in het geval wij over geene of eene slechts zeer zwakke vloot beschikten, maar dan behoort hij zich nog de krachtsinspanning te getroosten van den strijd tegen het leger, dat, ik herhaal het, tot handhaving van ons gezag tegenover de Inlandsche bevolking reeds in vreedstijd op de been gehouden moet worden. En is dan dat leger goed georganiseerd en geoefend, wordt het goed aangevoerd, dan kan die krachtsinspanning den vijand ten slotte wel zoo groot blijken, dat hij zich tevreden stelt met concessies, hem door ons aangeboden; immers *ook de mate van den geboden weerstand is van invloed op het resultaat van den oorlog.*

Het Indische leger heeft dus, hoe sterk de vloot in onzen Archipel ook zij, *ten allen tijde* eene tweeledige taak, bijgevolg moeten sterkte en samenstelling van dat leger met die dubbele taak zoo veel mogelijk rekening houden. Van dit grondbeginsel ga ik dan ook bij mijne volgende beschouwingen uit.

Tot het verdedigen van *al* onze uitgestrekte bezittingen met het leger, nadat de vloot het tegenover die des vijands heeft afgelegd, schieten de hulpmiddelen te kort en zouden de beschikbare krachten te veel versnipperd worden. Van daar, dat wij ons voorloopig zullen moeten beperken tot eene krachtige verdediging van het voornaamste deel dier bezittingen. Als zoodanig moet nog altijd het eiland Java, dat met zijne bevolking van meer dan 30 millioen zielen den meesten invloed op de handelsbeweging van het moederland uitoefent, waar ons gezag op de meest hechte grondslagen gevestigd is en waar zich de zetel van het bestuur

bevindt, worden aangemerkt, alhoewel in den laatsten tijd ook enkele der overige eilanden eene zeer gewichtige plaats in ons koloniaal gebied beginnen in te nemen. Eene verovering van Java, de kern van ons Aziatisch bezit, zou een einde maken aan ons bestaan als koloniale mogendheid.

Kunnen nu de strijdkrachten te land, die wij in den tegenwoordigen toestand bij eene eventueele poging tot verovering van Java in het veld kunnen brengen, als voldoende worden aangemerkt, *zoo, dat ze desnoods aan sterkte of gevechtswaarde iets kunnen inboeten?* Om die vraag te beantwoorden behoef ik slechts enkele cijfers te noemen. Volgens het *Koloniaal Verslag* bedroeg de totale sterkte van het Indisch leger op 1 Januari 1912, 31878 man, waarvan op de Buitenbezittingen 14352 man en op Java 17066 man. Van dit laatste aantal waren evenwel slechts *beschikbaar* 12889 man. Doch tot die beschikbaren behoort ook al het personeel van verschillende legerinstellingen, welke in oorlogstijd niet kunnen worden opgeheven en welk personeel niet mede ten strijde trekt. Trekt men dit niet mede ten strijde gaand gedeelte, waarvan ik de totale sterkte globaal berekend heb op \pm 3000 man, van de bijna 13000 beschikbaren af, dan blijkt dat de gevechtssterkte van het leger, waarover voor de verdediging van Java beschikt kan worden, nog geen 10000 man bedraagt. En nu zal iedereen moeten toegeven, dat dit aantal, hoe superieur in gevechtswaarde dit troepje ook moge zijn, voor de verdediging van een eiland, dat ongeveer 4 maal zoo groot is als Nederland, *beslist onvoldoende* te noemen is, en dat het eene dwaasheid zou zijn *om zelfs maar één man* — laat staan 5000 — van die sterkte te laten vallen.

Zelfs wanneer men het plan zou willen doorvoeren om de verdediging van Indië *uitsluitend* aan eene vloot op te dragen, doch waartoe dan toch de inrichting, d.w.z. de versterking van eene maritieme basis noodzakelijk zal zijn, dan zou men *misschien* kunnen volstaan met wat minder Cavalerie, *misschien* ook met wat minder Veld-Artillerie, maar dan zou toch aan den anderen kant de Vesting- en de Kust-Artillerie aan personeel en materieel zoodanig moeten worden

uitgebreid, dat van eene vermindering der sterkte van het leger op Java geene sprake zal zijn, eerder het tegenovergestelde.

Nu zou men kunnen opmerken, dat men ten behoeve van de verdediging van Java in beginsel zou kunnen vaststellen, dat bij dreigend oorlogsgevaar de troepen der Buitenbezittingen geheel of gedeeltelijk naar Java zullen worden overgebracht, ten einde de strijdkrachten aldaar te versterken, doch dit beginsel kan in mijne oogen nimmer genade vinden. Mocht dit beginsel door het Indische legerbestuur al zijn aanvaard in een tijd, toen de Buitenbezittingen nog werden beschouwd als lastige aanhangsels van het rijke winsten afwerpende Java, men kan er van verzekerd zijn, dat geenszins *vrijwillig* tot dien maatregel werd overgegaan, omdat er reeds in dien tijd groote nadeelen aan verbonden waren. In de eerste plaats toch bleef altijd de kans bestaan, dat men te laat er toe zou overgaan, n.l. op een tijdstip, waarop de vijandelijke vloot het overbrengen van troepen naar Java wel zou beletten, maar in de tweede plaats zouden die streken, waar ons bestuur reeds wortel geschoten had, na vertrek der troepen worden prijsgegeven aan een toestand van anarchie, terwijl de ons goedgezinde bevolking weerloos zou worden overgeleverd aan den eersten den besten avonturier.

Doch nu in de laatste jaren in het geheele reusachtige gebied der eertijds zoo schandelijk verwaarloosde Buitenbezittingen ons gezag werd gevestigd en de grondslagen werden gelegd voor een geregeld bestuur, voor inwendige rust en ontwikkeling, nu in verband daarmee de belangen, die voor den Staat en de natie met die gewesten samenhangen, ontzaglijk zijn vergroot, nu mag m.i. van het prijsgeven van die belangen, van het aan hun lot overlaten van onze onderdanen, van het ongedaan maken van hetgeen ten koste van veel bloed en groote geldelijke offers werd gewrocht, geene sprake meer zijn. Ons bestuur behoort in *alle* deelen van onzen Archipel krachtig werkzaam te blijven, totdat de vijand ons *dwingt* onze plaats aan hem af te staan, doch dit geschiede geenszins vrijwillig, niet zonder strijd, een strijd, waarin de vloot het onmisbare actieve element moet vormen, doch die met eene nederlaag ter zee niet mag

beëindigd zijn, maar te land tot het uiterste moet worden voortgezet door de op de Buitenbezittingen gelegde troepenmacht. In stede van een terugtrekken dier troepen, behooren alle noodige voorbereidende maatregelen te worden getroffen om, met de geringe middelen welke beschikbaar gesteld kunnen worden, den strijd — althans op de voornaamste eilanden — zoo lang mogelijk vol te houden.

Men vergeve mij dit kleine uitstapje op het gebied der defensie van Nederlandsch-Indië. Wat ik zoo even aanvoerde, is geen nieuws; anderen hebben vóór mij de zelfde denkbeelden verkondigd, doch ik achtte het noodig, die nogmaals te herhalen, nu in den laatsten tijd door sommigen wordt aangeprezen, op het Indische leger te bezuinigen, ten einde de noodige fondsen voor de versterking der vloot te verkrijgen. In zake de verdediging van een land is niets nadeliger dan het hinken op twee gedachten. Eene sterke vloot en een sterk leger is voor de Indische schatkist eene *onmogelijkheid*. Zeer zeker zijn de versterking van de vloot en eene betere bevestiging van de vlootbasis urgent, mits niet ten koste van het leger, dat bij de verdediging van Indië toch ten slotte *den beslissenden strijd zal moeten voeren*. Iedere *vermindering van de landmacht, hetzij in sterkte aan manschappen, hetzij in gevechtswaarde, acht ik een stap nader tot het verlies onzer schoone koloniën*. Daarom is het stijgend tekort aan Europeesche vrijwilligers een zeer *bedenkelyk* verschijnsel. Doch ik meen voldoende te hebben aangetoond, dat inkrimping van de formatie van het Europeesche element in het leger niet het aangewezen middel is om het kwaad te bezweren.

Een ander middel om in het gebrek aan Europeesche vrijwilligers te voorzien is het aanwerven op groote schaal van buitenlanders van niet-Europeesch ras, doch die in gevechtswaarde met Europeanen kunnen gelijk gesteld worden.

Zoo lang wij in het bezit waren van de Kust van Guinea, vormden in dit opzicht de Afrikanen een zeer gewenscht element, doch nadat in 1872 deze bezitting in Engelsche handen was overgegaan, was het met de werving van negers

aldaar gedaan. Eene proef, in 1890 genomen, om weer negers uit Afrika, n.l. uit de republiek Liberia aan te werven, is als mislukt te beschouwen.

In 1908 werd eene proef genomen met het uitzenden van West-Indische kleurlingen uit onze kolonie Suriname. Zij werden aanvankelijk naar Nederland gezonden om bij de Koloniale Reserve eene eerste opleiding te ontvangen. In 1908 kwam een 6-tal, in 1909 een 23-tal van deze kleurlingen in Indië aan. Verleden jaar werden 16 hunner bij de troepen in Atjeh ingedeeld om een oordeel over hunne geschiktheid te velde te kunnen vormen. Blijkens het *Koloniaal Verslag* van 1912 hebben zij daar niet voldaan. „In verband met de door hen te velde aan den dag gelegde eigenschappen verdient het dan ook geene aanbeveling het incompleet aan Europeanen in het leger met dit element aan te vullen”, zegt het *Koloniaal Verslag*. Doch ook al had het oordeel over hunne bruikbaarheid zoo gunstig mogelijk geluid, dan acht ik het toch hoogst onwaarschijnlijk, dat die Surinaamsche bron voldoende zal kunnen vloeien om de tekorten en de wassende tekorten aan Europeanen te dekken.

Ook de in 1905 bij wijze van proef genomen maatregel, ten doel hebbende de werving van Indo-Europeanen in Indië zelf te bevorderen, had tot nu toe een uiterst pover resultaat.

In Januari 1872 was de Indische Regeering in overleg getreden met den Nederlandschen Minister-Resident in Japan over het indienstnemen van Japanners. Het lag toen in de bedoeling eene proef te nemen met 2 compagnieën van dien landaard, doch de Japansche Regeering maakte bezwaren. Of de Indische Regeering in den tegenwoordigen tijd nog Japanners in het leger zou wenschen, meen ik ten zeerste te mogen betwijfelen.

Ook het aanwerven van buitenlanders van niet-Europeesch ras is dus practisch gebleken niet het aangewezen middel te zijn om verbetering in den toestand te brengen.

Een andere maatregel zou hierin kunnen bestaan, dat de formatie der Inlandsche rassen met de hoogste gevechts-waarde (Amboineezen, Timoreezen, enz.) belangrijk werd uit-

gebreed om daardoor in quantiteit te vergoeden hetgeen in qualiteit door vermindering van het Europeesche element verloren ging. Behalve tal van andere bezwaren, zou deze maatregel het nadeel hebben van zeer groote kosten met zich te dragen. Wanneer men weet, dat eene Javaansche compagnie den Staat jaarlijks op ongeveer f 70.000, eene Amboineesche op ongeveer f 85.000 komt te staan, dan is het duidelijk, dat eene belangrijke permanente uitbreiding van het leger met eenige tactische eenheden de uitgaven op de Oorlogsbegrooting spoedig met eenige millioenen guldens *blijvend* zou doen vermeerderen.

Eene bespreking van nog andere, minder voor de hand liggende, middelen korthedshalve achterwege latende, wijs ik er ten slotte op, dat in den ongunstigen toestand ook eene belangrijke verbetering kan worden gebracht, door een zoo groot mogelijk aantal Nederlandsche dienstplichtigen den eersten oefentijd in Indië te doen vervullen, zonder vermindering van het jaarlijksche contingent voor het Nederlandsche leger.

Niet te ontkennen valt, dat daardoor eene zeer belangrijke aanwinst zou kunnen worden verkregen niet alleen voor de weerkracht van Indië, maar ook voor die van het moederland zelf en dat wel zonder eene belangrijke verhooging van finantieele lasten, wanneer men aanneemt, dat de noodige kosten voor een groot gedeelte kunnen bestreden worden door eene vermindering van het aantal Europeesche vrijwilligers. Bovendien zullen, door de versterking van het Nederlandsche element in Indië en door de meerdere bekendheid van onze natie met de toestanden aldaar, de banden tusschen moederland en koloniën nauwer worden aangehaald en zal het Nederlandsche volk daardoor beter in staat gesteld zijn, zijne politieke plichten jegens de koloniën te vervullen. Maar van dezen maatregel is geen practisch nut te verwachten dan wanneer de oefentijd, door de miliciens in Indië door te brengen, op minstens 1½ jaar gesteld wordt en juist met het oog op dezen langdurigen oefentijd is het de vraag, of de Volksvertegenwoordiging wel ooit genegen zal zijn om

voor bedoelden maatregel hare toestemming te verleenen en de Grondwet, welke thans het gedwongen uitzenden van militieplichtigen naar Indië verbiedt, te wijzigen. Met de strooming, die tegenwoordig in Nederland heerscht om den eersten oefentijd eerder te verminderen dan uit te breiden, zal de tegenstand van de leden der Volksvertegenwoordiging moeilijk te overwinnen zijn, vooral ook omdat die oefentijd zal moeten worden doorgebracht in de koloniën, waar de soldaat nu eenmaal met eene zwarte kool staat aangeteekend.

Doch aannemende, dat alle bezwaren uit den weg geruimd werden, dan zou het m. i. niet aangaan, dat, *waar men van de Nederlandsche militieplichtigen eischt hun dienstplicht in Indië te vervullen, de in de koloniën zelven aanwezige Nederlanders van dien plicht zouden zijn vrijgesteld.* Het komt mij zelfs voor, dat eerst dan, wanneer overtuigend kan worden aangetoond, dat aan een verplichten krijgsdienst in Indie *onoverkomelijke* bezwaren verbonden zijn, dan wel, dat invoering daarvan *onvoldoende resultaten* zou opleveren, aan het uitzenden van Nederlandsche dienstplichtigen naar de koloniën kan worden gedacht, en wel omdat eene militie in Ned.-Indië zelf ons *minder afhankelijk maakt van het moederland.*

Juist die afhankelijkheid van het moederland is eene groote leemte in de tegenwoordige organisatie van het Indische leger. *Indië moet in Indië, niet in Nederland worden verdedigd;* daarvoor is noodig, dat de weermacht aldaar zoo min mogelijk afhankelijk is van hulpbronnen, die op een gegeven oogenblik kunnen ophouden te vloeien. Al liet de aanvulling van het Europeesche element voor het leger in vreedstijd niets te wenschen over, al stond in Nederland steeds eene sterke reserve (in de gedaante eener „Indische brigade” of onder welken vorm dan ook) als aanvulling in tijd van oorlog voor het Indische leger gereed, men zou er toch niet op mogen rekenen — gegeven de geringe sterkte onzer marine in vergelijking met die van den B. V. — dat het gelukken zou, die reservetroepen naar Indië overgevoerd te krijgen, wanneer de vijand het niet wilde. *In geval van oorlog is Nederland niet bij machte Indië te helpen, daarom moet Indië zichzelf*

leeren helpen. Om het leger te kunnen aanvullen of tijdelijk te versterken moet er eene bron zijn, waaruit geput kan worden. Die bron is de *reserve, die in het land zelf moet gevonden worden.* Zulk eene reserve bezit het Indische leger thans niet, doch het is in hooge mate wenschelijk dat het *zoo spoedig mogelijk* kome in het bezit van zulk eene bron, die niet slechts tijdelijk hulp mag geven, doch die aanhoudend gevoed wordt door de in het land zelf aanwezige sappen.

De meest gunstige regeling nu om te komen tot zulk eene reserve (of hoe men die nu ook technisch noemen moge) is die, waarbij in vreedestijd niet meer troepen onder de wapenen worden gehouden dan de omstandigheden noodzakelijk maken en onze finantieele draagkracht veroorlooft, en waarbij dan verdere maatregelen dienen getroffen te worden om in tijden van gevaar door gebruikmaking van de in de koloniën aanwezige krachten het leger desgewenscht te versterken. Maar zullen de ingezetenen in geval van oorlog voor de verdediging des lands werkelijk nuttige diensten kunnen presteeren, dan zijn organisatie en oefening in vreedestijd noodzakelijk. Die oefening in vreedestijd moet *niet vrijwillig* wezen; de ondervinding heeft in voldoende mate geleerd, dat de lust om tot vrijwilligerskorpsen toe te treden in Ned.-Indië al uiterst gering is. *Door de Regeering moet die oefening in vreedestijd verplichtend worden gesteld.* m. a. w. de militaire dienstplicht moet in Ned.-Indië worden ingevoerd.

Ook voor de *Inlandsche* bevolking? In de toekomst ja! Wil het begrip „landsverdediging” tot zijn recht komen, dan zal men er toe *moeten* komen, om Indië te verdedigen door eene krijgsmacht, die voor een goed deel uit landskinderen bestaat. Doch de nog gebrekkige inrichting der Inlandsche maatschappij, de zeer hooge kosten en tal van andere bezwaren, die eerst na verloop van jaren uit den weg geruimd zullen kunnen worden, staan m.i. de verwezenlijking van het denkbeeld, de instelling eener Inlandsche militie, vooralsnog in den weg. Een krachtig voortgaan op den weg der ethische politiek zal er toe leiden de verwezenlijking te vergemakkelijken. Nog meer dan thans moeten staatsbe-

trekkingen worden opengesteld voor Inlanders, die zich door degelijke studie daartoe bekwaamd hebben. Maar daarbij vooral geen half werk! zooals bijv. bij het instituut der Inlandsche officieren, waarbij het Opperbestuur het niet over zich heeft kunnen verkrijgen om deze lieden eene gelijke plaats in het leger te doen innemen als hunne Europeesche collega's. Het denkbeeld moet verdwijnen, dat een Inlander, die intellectueel even ontwikkeld is als een Westerling, dezen minderwaardig is alleen omdat hij gesproken is uit een overheerscht ras. Eerst als we zoo ver zijn, *eerst dan zal de Inlandsche bevolking belang bij de verdediging van Indië krijgen, dan zal zij het Nederlandsch blijven van Insulinde ook als hare zaak beschouwen*, dan zal zij den strijd tegen vreemd geweld ook als *haar* strijd opvatten. Maar . . . zoover zijn we nog niet. Daarom acht ik het voor het tegenwoordige alleen wenschelijk, den militairen dienstplicht in te voeren bij de Europeesche bevolking, onder welken vorm laat ik voor 't oogenblik daar.

Uit een oogpunt van *billijkheid* bestaan daartegen geene overwegende bezwaren. Al kan de verdediging van Nederlandsch-Indië tegen een B. V. voor een groot gedeelte van de Europeesche ingezetenen niet worden gelijkgesteld met de verdediging van den vaderlandschen bodem, niettemin is het handhaven van het Nederlandsch gezag in Indië, althans voor die ingezetenen, welke den staat van *Nederlander* bezitten, eene zaak van groot nationaal belang, terwijl het voor het meerendeel bovendien een strijd om het bestaan zal zijn, aangezien geene vreemde mogendheid na de verovering onzer koloniën op den duur Nederlanders in staatsbetrekkingen zal handhaven en zich ook niet zal ontzien om Nederlanders, die zich als particulieren in Indië gevestigd hebben, het verblijf aldaar te ontzeggen of door bevoordeeling harer eigen onderdanen het bestaan onmogelijk te maken.

Op die billijkheid is echter wel wat af te dingen, want Indië verkeert in eene eigenaardige staatsrechtelijke verhouding tot het moederland. *Zonder eenige medezeggenschap der burgerij in de eigen staatshuishouding wordt Indië van uit Nederland geregeerd*. Insulinde bezit geene eigen spreekbuizen, geene eigen

voelhorens te midden van ons staatsleven. Het lot van den Nederlandschen Staat is ook dat der koloniën, maar het is Harer Majesteits onderdanen, die daar ginds aan den evenaar leven, niet vergund, een woordje mede te spreken in de behartiging niet slechts van eigen, maar ook van 's lands zaken. Tot heden werden de overzeesche gewesten in dat opzicht systematisch maar kalm genegeerd. En waar nu de rechten der Nederlandsche ingezetenen van Indië zoo veel geringer zijn dan die der ingezetenen van het moederland, daar is er zeer zeker iets *onbillijks* in gelegen, wanneer aan eerstgenoemden even zware plichten worden opgelegd als aan laatstgenoemden. Doch bedrieg ik mij niet, dan zijn er wel teekenen, die aanduiden, dat binnen een niet al te ver verwijderd tijdstip in Ned.-Indië veranderingen te wachten zijn, die ten slotte tot een min of meer geprononceerd zelfbestuur zullen leiden. Het is nu naar mijne meening absoluut *niet noodzakelijk*, dat deze bestuursevolutie aan die van het stelsel van legervorming *voorafga*, dat het verschaffen van rechten moet geschieden *vóór* het opleggen van plichten. Het verschaffen van medezeggenschap in het bestuur des lands is zelfs *geene conditio sine qua non* voor het *kunnen opleggen* van plichten, in casu van dienstplicht. Indien dit zoo ware, dan zoude in een autocratisch geregeerd land het opleggen van belastingen, van schutterplicht enz., uit een billijkheidsoogpunt evenmin te verdedigen zijn.

Kan alzoo thans reeds van de Europeesche bevolking geëischt worden, dat zij hare medewerking verleent bij de handhaving van het Nederlandsch gezag *tijdens eene aanranding van buiten*, eene andere vraag is, of die medewerking ook gevegd mag worden *in den oorlog tegen den Inlandschen vijand*, bij zoogenaamde expeditiën.

Naar mijne meening draagt een oorlog door ons tegen den I. V. gevoerd, al moge hij ook *in ruimen zin* de belangen der bevolking bevorderen, niet het zelfde karakter als een oorlog, waarin het gaat om het behoud van onze koloniën. *In den regel* worden de belangen van den Staat door den Inlandschen vijand niet bedreigd; *een nationaal belang staat niet op het spel*. Daarom behoort het handhaven en nader

bevestigen van ons gezag onder de volken, waarover onze heerschappij zich uitstrekt, meer tot de taak van politietroepen en van dat gedeelte van het leger, dat alleen uit vrijwilligers bestaat, het z.g. *staande leger*. Tegenover den I. V., die nimmer de verbinding met het moederland kan verbreken, is het belang, dat gehecht moet worden aan het bezit van eene reserve *in* Indië, dus aan meerdere onafhankelijkheid van het moederland, betrekkelijk gering. Bovendien kan naar mijne meening voor den strijd tegen den Inlandschen vijand het staande leger *desnoods* met minder Europeanen volstaan dan thans de formatie aangeeft, voornamelijk daar waar het betreft het aantal Europeesche non-combattanten, en zou het ontbrekende aantal desgewenscht aangevuld kunnen worden door vrijwilligers uit de meest krijgshaftige Inlandsche rassen, *zonder dat daardoor de gevechtskracht ten opzichte van den Inlandschen vijand belangrijk zou verminderen*. Toch mag niet uit het oog worden verloren, dat bij instelling eener militie indirect belangrijke steun aan het staande leger zal kunnen verleend worden als dat soms tegen den Inlandschen vijand noodig mocht blijken, eenvoudig door de militietroepen te mobiliseeren voor handhaving van orde en rust, waardoor meer troepen van het staande leger vrijkomen om deel te nemen aan de expeditie.

Heb ik hiermede willen betoogen, dat ik het instellen eener militie *niet noodzakelijk* acht voor het handhaven en uitbreiden van ons gezag over alle onder Nederlandsche vlag staande volkeren van den Archipel, niettemin kan ik mij voorstellen, dat zich gevallen kunnen voordoen, dat, bij het bestaan eener militie, deze ook tegen den Inlandschen vijand zal aangewend worden. Ik doel hier op opstanden van Javanen, Chineezers enz., van zoodanig ernstigen aard, dat ons gezag aan het wankelen wordt gebracht. Waar op de Regeering de plicht rust, elken opstand met gepaste middelen te onderdrukken, daar zal zij zeker niet nalaten om ook de militie tot vervulling van dien plicht te doen medewerken, wanneer de politie en het staande leger daartoe onmachtig blijken; want de strijdkrachten, op welke wijze zij ook ge

vormd mogen zijn, dienen tot bescherming van de belangen van den Staat. Ten bewijze, dat in een dergelijk gebruik van dienstplichtigen niets onbillijks gelegen is, wijs ik op art. 113 van het Regeeringsreglement, (R. R.) waaruit blijkt, dat ook de bestaande Schutterijen dienen om in tijden van opstand en gevaar mede te werken tot behoud van inwendige orde en rust, voor zoover de gewone middelen daartoe niet toereikende zijn.

Resumeerende, hebben voorgaande overwegingen mij tot de conclusie gebracht, dat invoering van militieplicht onder de Europeesche bevolking in Indië *het aangewezen middel* is om, met het oog op een B.V., in den ongunstigen toestand, veroorzaakt door het steeds stijgend tekort aan Europeesche vrijwilligers, verbetering te brengen.

Eene verdere bespreking van het al of niet wenschelijke van de zaak heeft echter weinig zin, indien niet eerst wordt vastgesteld, welke resultaten met het invoeren eener Europeesche militie bereikt kunnen worden. Het zou namelijk kunnen blijken, dat die resultaten zóó gering zijn, dat toepassing van een zoo diep in het volksleven ingrijpenden maatregel als de instelling van verplichten krijgsveld inderdaad is, geenszins gerechtvaardigd zou mogen heeten.

Ten einde nu die resultaten te kunnen berekenen, dien ik de algemeene beginselen aan te geven, welke naar mijne meening den grondslag voor de instelling eener militie zullen moeten vormen.

Zooals bekend, kan men de bevolking van Nederlandsch-Indië onderscheiden in *Nederlandsche onderdanen* en *vreemdelingen*. Deze laatstgenoemden zullen, hoezeer het gemis van sommige voortreffelijke elementen onder hen ook moet worden betreurd, en hoezeer het Nederlandsche element daardoor ook moge worden ontstemd, van den verplichten krijgsveld moeten vrijgesteld worden, omdat hunne inlijving bij de militie in strijd zou zijn met de tusschen Nederland en andere mogendheden gesloten verdragen. In het tusschen Nederland en Japan gesloten tractaat (*Ind. Staatsblad 1898*

N°. 49) is toch uitdrukkelijk vrijstelling bedongen van het verrichten van persoonlijke dienst bij gewapende korpsen, zelfs van het betalen van belasting als anderszins wegens vrijstelling daarvan. Op dit voorrecht hebben mede aanspraak de onderdanen van die Staten, waarmede contracten zijn gesloten, houdende de bepaling, dat zij aanspraak hebben op behandeling als de meest begunstigde natie. (Zulke contracten zijn bijv. met Oostenrijk, België, Zwitserland, enz. gesloten). Zonder twijfel zullen mogendheden, waarmede dergelijke overeenkomsten niet gesloten werden, niet nalaten bij instelling eener militie te verzoeken, met betrekking tot de inlijving daartoe, met Japan gelijkgesteld te worden. Om de kans op internationale verwickelingen af te snijden lijkt het mij daarom gewenscht, *alle* vreemdelingen van inlijving bij de militie uit te sluiten.

Bovendien kunnen vreemdelingen bij eene verdediging van het grondgebied van den Staat een *schadelijk* element vormen. Te recht zeide de gep. Kolonel VAN DEN BELT in zijne laatste lezing in deze Vereeniging ¹⁾, dat de aanwezigheid van vreemdelingen in vrij grooten getale in het Indische leger altijd „eene wonde plek” zal blijven, zoo lang dit leger door werving moet worden aangevuld.

Van de Nederlandsche onderdanen zijn, waar het eene Europeesche militie geldt, Inlanders en daarmede gelijkgestelden, zoomede vreemde Oosterlingen uit den aard der zaak vrijgesteld. Het denkbeeld, den dienstplicht ook den in Nederlandsch-Indië wonenden *Chineezen* op te leggen, meen ik te moeten verwerpen. De kans op verwickelingen met het Hemelsche Rijk is voor ons volstrekt niet uitgesloten, integendeel! Zij, die geen vreemdeling in Jeruzalem zijn, zullen weten, dat onder de in Indië verblijf houdende Chineezen eene beweging tot ontwikkeling is gekomen, die, vervlochten met draden, welke tot in China reiken, ons nog tal van moeilijkheden op den hals kunnen halen. Bovendien zou op hunne trouw in een oorlog met een ander Oost-Aziatisch volk niet te rekenen zijn.

¹⁾ *Orgaan der Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap*, 1911—1912, bladz. 426.

Een ander denkbeeld is, om ook de *Christen-Inlanders* militieplichtig te doen zijn, wjl deze zich over het algemeen meer Nederlander gevoelen dan hunne rasgenooten, die het Christendom niet belijden, terwijl het meerendeel der Christen-Inlanders wordt aangetroffen juist onder de meest krijgshaftige rassen in onzen Archipel. Ook dit denkbeeld lijkt mij evenwel niet aannemelijk, omdat ingevolge het 4e lid van art. 109 van het R. R. de Inlandsche Christenen over het geheel in den zelfden rechtstoestand verkeeren als de niet-Christen-Inlanders, en dus: gelijke monniken, gelijke kappen.

De militie zal derhalve, althans voorloopig, slechts voor de Europeanen, uitgezonderd de vreemdelingen, moeten worden ingevoerd en zal dus bestaan uit: Nederlanders in Europa geboren, genaturaliseerde Nederlanders (ongeacht de geboorteplaats), creolen en kleurlingen.

Wanneer men nu weet, dat blijkens de uitkomsten der bevolkingsopneming in 1905 het totale aantal mannelijke Europeanen, verminderd met het aantal vreemdelingen, in geheel Nederlandsch-Indië 38.812 (zonder het leger) bedraagt, dan behoeft het zeker geen betoog, dat, wil de instelling van eene militie resultaten van eenige beteekenis opleveren, het aanbeveling zal verdienen om *alle* voor den militairen dienst geschikte jonge mannen van een bepaalden leeftijd tot dien dienst te verplichten en alzoo te komen tot *algemeenen dienstplicht in den ruimsten zin*. Het lijkt mij bovendien uit een billijkheidsoogpunt een zeer ongewenschte toestand, dat van de voor den dienst beschikbare jongelingen een deel gedurende eenigen tijd dienstplichtig zou zijn, terwijl een ander deel daarvan vrijgesteld zou blijven. Ook in het moederland zou door invoering van algemeenen dienstplicht aan het verlangen van velen worden voldaan, doch de groote, daaraan verbonden kosten hebben er toe geleid, dat men zich daar met een beperkt „contingent” tevreden stelt. Waar nu dit motief voor Indië met zijne geringe Europeesche bevolking niet kan gelden, daar zie ik niet in, waarom men daar niet tot algemeenen dienstplicht zou kunnen besluiten, *vóórdat zulks in Nederland is geschied*.

Toch was een 20 jaren geleden, toen het Indische legerbestuur voorstellen tot invoering eener Europeesche militie had ingediend, het Opperbestuur van meening, dat het onbillijk zou zijn wanneer men in Indië den druk van den militieplicht zwaarder zou maken dan in het moederland zelf ¹⁾. Mijns inziens kan van gelijkheid met het moederland in dit opzicht geene sprake zijn; men zou bij instelling eener militie op gelijken grondslag als in Nederland tot eene sterkte der militie komen, die den zwaren druk op de Europeesche bevolking geenszins zou rechtvaardigen. En waartoe ook die gelijkheid? Als de Regeering gelijkheid van plichten in Nederland en in Indië noodzakelijk acht, waarom dan ook niet gelijke belastingen ingevoerd; maar waarom dan ook niet gelijke rechten aan de Indische burgerij toegekend? Waarom speciaal die gelijkheid in *militairen* dienstplicht? Ik kan de noodzakelijkheid daartoe onmogelijk inzien. De legerinrichting van ieder land houdt nauw verband met zijn geheelen politieken, maatschappelijken en aardrijkskundigen toestand. Onmogelijk kan men daarom wat voor het eene land goed is, blindelings op het andere land toepassen.

Waar Ned.-Indië staatkundig één geheel vormt, daar zou de billijkheid eischen, dat, als men militieplicht oplegt, men dien plicht oplegt *onafhankelijk van de woonplaats*. Acht men een bewoner van *Java* dienstplichtig, dan behoort een bewoner van *Sumatra*, van *Borneo*, van *Celebes*, of van welk eiland ook, het evenzoo te zijn. Toch ben ik van meening, dat om utiliteits-redenen met dit billijkheidsbeginsel gebroken zal moeten worden. De sterkte der Europeesche bevolking in de verschillende gewesten der Buitenbezittingen is te gering. de afstanden, waarop een groot deel der Europeanen van de garnizoensplaatsen verwijderd is, zijn, bij een totaal gemis van spoorwegen op bijna alle eilanden der Buitenbezittingen, te groot, om zonder bezwaar de militieplichtigen jaarlijks voor herhalingsoefeningen tot afdeelingen van eenige beteekenis bijeen te brengen. Alleen Java met Madoera met hunne vrij talrijke Europeesche bevolking

¹⁾ Zie *Indisch Militair Tijdschrift*, 1910, IIe deel, bladz. 834.

zouden dus voorloopig slechts voor invoering van eene militie in aanmerking komen.

Ten einde nu toch de Europeesche bevolking der overige deelen van Ned.-Indië te doen medewerken tot bescherming van de belangen van den Staat zouden in de eerste plaats de Schutterijen kunnen blijven bestaan op die plaatsen, waar zij thans reeds aanwezig zijn, dat is dus te Padang, Makassar, Menado, Amboina, Saparoea en Ternate, en zou in de tweede plaats voor de Europeanen buiten de plaatsen der Buitenbezittingen, waar Schutterijen aanwezig zijn, eene weerbelasting ingevoerd moeten worden. Die weerbelasting zou tevens geheven moeten worden op Java en Madoera van allen, die wegens ongeschiktheid voor den militairen dienst worden afgekeurd en van hen, die om de eene of andere reden van den persoonlijken dienst zijn vrijgesteld. Zij zou geheven kunnen worden naar de zelfde beginselen als in Zwitserland en dus een vast bedrag per persoon met eene verhooging, naar rato van het inkomen van den betrokkene, kunnen bedragen. Ik zou die weerbelasting vrij hoog opgevoerd wenschen te zien, niet alleen om daarmede een goed deel der uitgaven ten behoeve der militie te kunnen bestrijden, maar ook omdat weerbelasting, hoe hoog ook opgevoerd, toch nimmer een met het persoonlijk vervullen van den dienstplicht equivaleerende last vormt. „Jedermann weisz,” zegt een Duitsch schrijver, ¹⁾ „dasz der militär diensttuende Mann im Verhältnis mindestens das Zehnfache an barem Gelde opfert als der — selbst rigorös — zur Steuer herangezogene Militärfreie.”

Ik sprak zoo even van personen, die van den persoonlijken militairen dienst zijn vrijgesteld. Dit is in tegenstrijd met het denkbeeld: toepassing van algemeenen dienstplicht in den meest ruimen zin, doch de omstandigheden in Ned.-Indië zijn van dien aard, dat van het geringe aantal Europeanen, waarover in geval van oorlog beschikt zou kunnen worden, toch nog een betrekkelijk groot aantal van het op-

¹⁾ VON HARTING, „Zur Wehrsteuerfrage”, *Jahrbücher* No. 461, Febr. 1910.

komen onder de wapenen bij mobilisatie vrijgesteld zal *moeten* worden. Uit een militair oogpunt beschouwd moge zulks betreurd worden, er is nu eenmaal niets aan te doen. Vele Europeanen toch bekleeden in Indië functiën, waarin zij in tijd van oorlog moeilijk gemist kunnen worden. Ik denk hierbij aan bestuurs-ambtenaren, aan het personeel van spoor- en tramwegen, aan dat van den Post- en Telegraafdienst, van de politie, van het gevangeniswezen, van krankzinnigengestichten en andere ziekeninrichtingen, van de kustverlichting, enz. Al deze personen reeds *in vreedestijd* geheel van persoonlijke dienstplicht vrij te stellen zou evenwel niet aangaan, want in de eerste plaats vervult een persoon niet aldoor de ~~zelfde~~ betrekking gedurende den tijd, dat hij dienstplichtig is; in de tweede plaats zal het aantal personen, dat voor eerste oefening moet opkomen, doch zulke gewichtige betrekkingen bekleedt, dat het in vreedestijd daarin bezwaarlijk gemist kan worden, al bijzonder gering zijn; en in de derde plaats zal het opkomen voor herhalings-oefeningen gedurende enkele dagen door slechts enkelen den geregelden gang van zaken bij verschillende takken van dienst niet hinderlijk belemmeren. In beginsel zal daarom het aantal vrijstellingen *in vreedestijd* tot een uiterst minimum moeten beperkt worden. Het spreekt echter van zelf, dat in geval van mobilisatie tal van betrekkingen, als waarvan ik er zoo even slechts enkele noemde, niet onvervuld mogen blijven, derhalve zou de Militiewet bepaaldelijk moeten aangeven, welke personen bij mobilisatie in hunne functiën gehandhaafd moeten worden. Dat dit aantal vrij groot zal zijn, blijkt wel uit de volgende cijfers. Van de in 1905 op Java en Madoera aanwezige 34288 mannelijke Europeanen waren er 6163, dat is 18 % in 's lands burgerlijken dienst en door het Gouvernement bezoldigd. Evenwel zij opgemerkt, dat verreweg het leeuwendeel van dat aantal wordt ingenomen door schrijvers, klerken, enz., personen dus, die in oorlogstijd in den regel in hunne betrekking *wel* gemist zullen kunnen worden. Aan den anderen kant zullen er echter ook tal van particuliere instellingen zijn, waarvan hoogere en lagere employé's in 's lands belang noode aan hun werk

onttrokken kunnen worden. Ik wijs bij voorbeeld op alles, wat betrekking heeft op het verkeerswezen en verder op dat gedeelte der industrie en van den landbouw, waarvan de voortbrengselen voor de bevolking en voor het leger moeilijk te ontberen zijn.

Geheel van militairen dienstplicht behooren vrijgesteld te worden zij, die een geestelijk of een godsdienstig-menschlievend ambt bekleeden of daartoe worden opgeleid. Overigens zou de Gouverneur-Generaal de bevoegdheid moeten bezitten om in bijzondere gevallen vrijstelling van den persoonlijke dienstplicht te verleen.

Uit het voorgaande blijkt dus, dat bij mobilisatie een betrekkelijk groot aantal aan de sterkte der militie zal ontvallen. Ik schat dit aantal op ongeveer 20 %.

De vraag is nu, binnen welke leeftijdsgrenzen moet de militaire dienst verplichtend gesteld worden?

Door den invloed van het tropische klimaat hebben de jongelieden in Indië over het algemeen op jeugdiger leeftijd hunne volle lichamelijke ontwikkeling bereikt dan in de gematigde luchtstreken. Er zou dus iets voor te zeggen zijn om den leeftijd, waarop de Europeaan in Indië dienstplichtig wordt, lager te stellen dan in Europa gebruikelijk is, omdat dan des te langer van den dienstplichtige in geval van nood kan worden gebruik gemaakt. Toch meen ik, dat het gewenscht is, den zelfden leeftijd aan te nemen als in Nederland. Hoewel het niet mogelijk zal zijn, den dienstplicht in Indië en dien in Nederland zoodanig te regelen, dat tusschen beiden algeheele overeenstemming bestaat, zal het m. i. niettemin noodzakelijk zijn, dat zij zoo veel mogelijk voeling met elkander houden. Iemand, die in Nederland zijn eersten oefentijd heeft uitgediend, behoort daarvan in Indië te zijn vrijgesteld en zal daar slechts voor herhalings-oefeningen behoeven op te komen. Op overeenkomstige wijze zal in Nederland gehandeld moeten worden met personen, die daar aankomen, nadat zij hun eersten oefentijd in Indië reeds achter den rug hebben. Het spreekt verder van zelf, dat gebroken dient te worden met het thans in Nederland

bestaande stelsel, waarbij jongelieden van den dienstplicht aldaar zijn vrijgesteld wegens woonplaats of toekomstige woonplaats in de koloniën of bezittingen des Rijks in andere werelddeelen, zoodra ook in Indië de dienstplicht voor de Europeesche bevolking in 't leven geroepen is. Ook die jongelieden moeten in Nederland dienstplichtig en dus aan de loting onderworpen zijn. Een groot gedeelte van de uit Europa komende Nederlanders zal dan geen eersten oefentijd in Indië meer behoeven door te maken.

Een niet onaanzienlijk deel der Indo-Europeesche jongelingen bezoekt inrichtingen van middelbaar- of vakonderwijs. Om de studie van velen niet te onderbreken is het gewenscht, den leeftijd voor inlijving bij de militie zoodanig te bepalen, dat het meerendeel bedoelde onderwijsinrichtingen reeds verlaten kan hebben.

Een en ander doet het mij wenschelijk schijnen, dien leeftijd te bepalen gelijk in het moederland en dus op het voltooide 18^e levensjaar.

De dienstplicht behoort te eindigen op zoodanigen leeftijd, waarop kan aangenomen worden, dat de geschiktheid om de wapenen te voeren onvoldoende begint te worden. Aangezien men in de tropen in 't algemeen spoediger oud wordt dan in Europa en ik daarom geen hoogen dunk heb van het fysiek der Europeanen in Indië boven het 40^e levensjaar, voor zoover zij niet in de gelegenheid zijn zich voldoende te trainen, zou ik den dienstdtijd willen doen eindigen met het volbrachte 40e levensjaar. Men verkrijgt alzoo een totaal van 22 dienstjaren.

Na het vaststellen van deze beginselen zou het thans mogelijk zijn te berekenen, op welke globale sterkte in totaal in geval van mobilisatie mag gerekend worden.

Die sterkte is afhankelijk van:

- a. de sterkte van ééne lichter; en
- b. het aantal dienstjaren; en
- c. het verloop der lichter.

Het bepalen van den factor *a* zou zeer eenvoudig zijn, wanneer we over voldoende statistische gegevens betreffende

de Europeesche bevolking van 19-jarigen leeftijd beschikten, doch aangezien in de *Koloniale Verslagen* slechts opgaven voorkomen van de mannelijke Europeesche bevolking van 16—20- en van 21—50-jarigen leeftijd, moet men zich, om de sterkte eener lichting te kunnen berekenen, wel bepalen tot eene eenigszins benaderende redeneering, alhoewel men daardoor toch niet zoo heel ver van de waarheid behoeft te blijven.

Men kan nu als volgt redeneeren:

Op 31 December 1905¹⁾ waren er op Java en Madoera aan mannelijke Europeanen van 16—20 jaar 2921 (zonder het leger). Ruw berekend zijn er dus aan jongelingen van 19 jaar $\frac{2921}{5} = 584$. Hieronder zijn de vreemdelingen medegerekend. Het totale aantal mannelijke vreemdelingen op Java en Madoera bedroeg op het zelfde tijdstip 1259 op eene totale mannelijke Europeesche bevolking van 34288, dat is dus daarvan 3,67 %. Zonder de vreemdelingen zal dus het aantal jongelingen van 19-jarigen leeftijd ongeveer bedragen $584 - 3,67 \times \frac{584}{100} = \pm 560$.

Eene andere redeneering is de volgende. Blijkens statistieken worden jaarlijks $\pm 0,90$ % der totale bevolking van verschillende Europeesche Staten ingeschreven voor de militie.²⁾ Omdat bij de Europeesche bevolking in Indië het mannelijke geslacht heel wat sterker vertegenwoordigd is dan het vrouwelijke, zou men voor Indië bedoeld percentage dus wel iets hooger kunnen nemen, doch zekerheidshalve neem ik het zelfde percentage. De totale Europeesche bevolking van Java en Madoera, verminderd met de vreemdelingen, bedroeg op 31 December 1905 63.388 zielen. Ingeschreven voor de militie zouden dus kunnen worden $0,90 \times \frac{63.388}{100} = 570$ man.

Zooals men ziet, is het verschil in uitkomst tusschen beide berekeningen niet groot.

1) Over latere gegevens werd nog niet beschikt.

2) In 1911 werden in Nederland op eene bevolking van 5.8 8.000 zielen ingeschreven voor de militie 53000 man d. i. 0,89 %.

In 1911 in Zwitserland op eene bevolking van	3.765.000 zielen	33 316 =	0,88%
" 1911 " België	" " " " 7.300.000	" 61.072 =	0,84%
" 1911 " Frankrijk	" " " " 39.601.509	" 315.452 =	0,80%
" 1911 " Oostenrijk	" " " " 51.340.378	" + 500.000 =	$\pm 0,97\%$

In Frankrijk, waar de zuivere toepassing van het begrip „algemeene dienstplicht” bestaat, worden 88,5 % van de jaarlijks beschikbaren bij de militie ingedeeld, doch daar zijn dan ook de keuringseischen niet streng gesteld. ¹⁾ In Zwitserland daarentegen, waar eveneens algemeene dienstplicht bestaat, doch zware keuringseischen gesteld worden, werden in 1911 25 % van het aantal ingeschrevenen afgekeurd. ²⁾

Wanneer ik nu voor Indië reken, dat 20 % van het aantal ingeschrevenen wordt afgekeurd en dat 5 % om de eene of andere reden vrijgesteld moeten worden, dan geloof ik niet, te gunstige cijfers aan te nemen. Eene jaarlijksche lichting kan dus op Java en Madoera bedragen 75 % van 565 man = ± 425 man.

Het verloop der lichtingen, dat in Europeesche legers in vrij constante cijfers is uit te drukken, zal voor Ned.-Indië afzonderlijk, langs empirischen weg bepaald moeten worden. Bij dit verloop toch moeten de volgende invloeden in 't oog gehouden worden:

1o. het gewone verloop, veroorzaakt door overlijden, ongeschikt worden voor den dienst, enz;

2o. velen zullen vóór hun 41^e levensjaar òf voor goed òf tijdelijk Indië verlaten;

3o. velen dergenen, die den eersten oefentijd hebben uitgediend, zullen later in betrekkingen geplaatst worden, waarin zij in oorlogstijd niet gemist kunnen worden.

Daartegenover staan als gunstige invloeden op het eindcijfer:

1o. het jaarlijks toenemende verschil tusschen het aantal geboorten en het aantal sterfgevallen ten gunste van het eerste; en

2o. het jaarlijks toenemende aantal Nederlanders, die zich op Java komen vestigen.

De in de *Koloniale Verslagen* voorkomende statistische gegevens betreffende de bevolking stellen ons evenwel niet in staat om deze factoren zelfs maar benaderend te bepalen,

¹⁾ Zie *Wetenschappelijk Jaarbericht*, 1909, bladz. 5.

²⁾ „Het Zwitsersche leger”, door Jhr. G. A. A. ALTING VON GEUSAU, *Orgaan der Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap*, 1911-1912, bladz. 487.

zoodat het eene absolute onmogelijkheid is, vast te stellen welke verminderingen of vermeerderingen de lichteningen in den loop van 22 jaren zullen ondergaan. Om toch een denkbeeld te krijgen van de vermoedelijke sterkte, waarover in geval van mobilisatie zou kunnen worden beschikt, heb ik een anderen, doch minder betrouwbaren weg ingeslagen, door n.l. te schatten hoe veel personen van 20- tot 41-jarigen leeftijd tot de militie zouden kunnen behooren.

Opgegeven wordt, dat ultimo December 1905 op Java en Madoera aanwezig waren 15579 mannelijke Europeanen van 21—50 jaar. Hiervan weder 3,67 % vreemdelingen aftrekkende, geeft 15007 man. Om nu het aantal personen van 21—40-jarigen leeftijd te schatten neem ik het $\frac{2}{3}$ gedeelte van het aantal personen van 21—50 jaar, hetgeen niet juist zal zijn, want er zullen toch heel wat meer personen van 21—30, dan van 41—50 jaar zijn, vooral ook omdat velen op een leeftijd tusschen laatstgenoemde jaren repatrieeren; doch dit levert het voordeel op, dat in ieder geval de schatting *niet te gunstig* wordt. Alzoo $\frac{2}{3}$ van 15007 is 10004 man. Hierbij komen nu nog de 20-jarigen, ten getale van 584, berekend op de zelfde wijze als vroeger het aantal 19-jarigen, zoodat er naar deze schatting totaal 10588 personen van 20—40 jaar in Indië aanwezig zullen zijn. Van dit getal moeten weder afgetrokken worden de voor den dienst ongeschikten, waarvoor weder te nemen 20 %, en verder allen, die bij mobilisatie in hunne functiën gehandhaafd moeten blijven, waarvan ik het aantal stel op eveneens 20 %, zooals ik reeds vroeger aangaf. Naar dezen maatstaf zullen dus beschikbaar zijn 60 % van 10588 man = 6352 man, waarbij ten slotte nog komen 425 man, welke voor eerste oefening onder de wapenen zijn, derhalve totaal \pm 6800 man, welk getal zou overeenkomen met een verlies van \pm 28 % der sterkte van 22 lichteningen ad 425 man.

Wanneer ik nu ten slotte nog wijs op het feit, dat de Europeesche bevolking van Java en Madoera van 1880 tot 1905 gestegen is van 33708 tot 64917 zielen, derhalve in 25 jaren tijds met bijna 100 % is toegenomen, dan geloof ik, dat, mocht ik mij al aan misschattingen hebben schuldig

gemaakt, het verkregen eindcijfer geenszins *te* gunstig genoemd mag worden. In die meening word ik gesterkt door de volgende overweging: De Schutterijen te *Batavia, Semarang, Soerabaja, Djokjakarta* en *Soerakarta*, allen uitsluitend uit Europeanen bestaande, tellen te zamen ongeveer 2000 man. De Europeesche bevolking van die steden bedraagt het $\frac{6}{13}$ gedeelte van de totale Europeesche bevolking van Java en Madoera. Naar den zelfden maatstaf zouden dus over geheel Java en Madoera $\frac{13}{6} \times 2000 = \pm 5200$ man bij de Schutterijen ingelijfd kunnen worden. Schutterplichtig is men van den 18- tot den 45-jarigen leeftijd, doch het aantal vrijstellingen van den schutterplicht is belachelijk hoog.

Nu wij eenige gegevens verzameld hebben betreffende de quantiteit, kan het geen kwaad, ook even na te gaan, hoe het met de qualiteit gesteld zal zijn.

De waarde der miliciens zal naast individueele physieke en moreele eigenschappen in hooge mate afhankelijk zijn van den duur en de wijze van oefenen. Eene bespreking der laatste factoren tot straks uitstellende, wenschte ik thans slechts een onderzoek naar de eerstgenoemde factoren in te stellen.

Zooals ik reeds gezegd heb, zal de militie bestaan: *a.* uit Nederlanders, in Europa geboren; *b.* uit volbloed Europeesche ouders in Indië geboren (creolen); en *c.* uit kleurlingen, die, de een meer de ander minder, van het zuiver Europeesche ras zullen afwijken en waaronder een niet onbelangrijk percentage behoort tot die klasse van Europeanen, welke men met den naam van „paupers” bestempelt.

De sub *a* genoemden behooren in 't algemeen gesproken tot het beste deel der Nederlandsche natie; de tijd toch, dat slechts naar Indië toog, wat in Holland niet wilde deugen, ligt sinds lang achter ons. Het zijn meerendeels ontwikkelde lieden, zelve overtuigd voldoende krachtig te zijn voor het Indische klimaat, zoodat veilig kan worden aangenomen, dat deze categorie grootendeels zal bestaan uit elementen van voldoende individueele physieke en moreele eigenschappen.

De sub *b* genoemden zijn meer dan die onder *a* genoemd bestand tegen het klimaat; velen lijden evenwel in meerdere

of mindere mate aan bloedarmoede; als regel zijn ze even ontwikkeld als de in Europa geboren Nederlanders, zoodat ook deze categorie voldoende individueele fysieke en moreele eigenschappen waarborgen.

De Indo eindelijk is fysiek meestal afdoende ontwikkeld, vaak reeds als jongeling een goed schutter en jager, uitstekend tegen het klimaat bestand en evenzoo tegen vermoeienissen, meestal goed bekend met taal en gewoonten der Inlandsche bevolking, gymnastisch vaak goed ontwikkeld, verder matig, sober en afkeerig van sterken drank. In de *Java-Bode* van 7 Maart 1903 vindt men over hem het volgende: „De Indo is een ideaal soldaat voor de Indische oorlogvoering, sober, onvermoeid, in den regel dapper, vereenigt hij de gunstige eigenschappen van den Europeaan met die van den Inlander”. In *De Indische Gids* van 1883 schrijft de thans gepensioneerde Kolonel NIEUWENHUYZEN den Indo toe eene groote mate van bescheidenheid, van nature begaafd met een diep gevoel van vormelijkheid en eene groote mate van decentie, afschuw van sterken drank. Bij vereeniging van Indo's in afzonderlijke compagnieën zouden zij *keur-*benden van het Indische leger vormen. Generaal SOETERS zegt in het *Orgaan der Vereeniging Moederland en Koloniën* in zijne „Aanteekeningen op de begroting van N.-I. voor het dienstjaar 1908”: „De Indo wordt als soldaat hoog geschat; zijn weerstandsvermogen en geschiktheid voor het Indische klimaat, zijn matigheid en soberheid, waardoor hij zich met weinig behelpen en de ontberingen van het leven te velde beter verdragen kan dan de volbloed-Europeaan, zijn aanleg voor het schieten, zijn speurzinnigheid in onbekende terreinen, zijn gemakelijkheid in den omgang met Inlandsche rassen, stellen hem in vele opzichten als soldaat boven zijn Europeeschen wapenbroeder en doen hem een zeer begeerd element voor het Ned.-Indische leger zijn.”

Tegenover deze gunstige getuigenissen staan echter ook wel ongunstige, waarvoor ik naar het Rapport der Pauper-enquêtecommissie (1901) zou kunnen verwijzen.

Een schrijver in het *Koloniaal Weekblad* van 21 April 1904 onderscheidt 2 soorten van Indo's. De beste soort zou dan

o.a. in het leger als vrijwilliger aanwezig zijn; de slechtste zou onder de paupers gevonden worden. Voor die verdeeling in twee soorten acht ik veel te zeggen. Tot de beste soort mogen dan gerekend worden de vele Indo's, die in geestelijke ontwikkeling volkomen gelijk gesteld kunnen worden aan de sub *a* en *b* genoemde categorieën. Alleen de slechtste soort zou dan de militairen leveren, die moreel minderwaardige elementen voor het leger zouden vormen. Maar juist voor die categorie wordt door velen een verplichte krijgsdienst uiterst heilzaam geacht. Verbetering van het moreel zou derhalve zeer goed mogelijk zijn.

Mijne conclusie is dan ook, dat eene Europeesche militie in Indië, ook wat de individueele fysieke en moreele eigenschappen aangaat, van voldoende kwaliteit geacht zal kunnen worden.

Het spreekt van zelf, dat de oorlogswaarde van dit militieleger niet op één lijn te stellen zal zijn met die der geregeld geoefende troepen; doch laten we de geoefendheid voorloopig buiten beschouwing, dan zal ieder mij moeten toegeven, *dat in de Europeesche bevolking voldoende kracht schuilt, om wanneer ze benut werd, ons ruimschoots in staat te stellen niet alleen om in geval van oorlog in het gebrek aan Europeesche vrijwilligers te voorzien, maar bovendien om in Indië eene reserve in het leven te roepen, waarmede het Europeesche element in het leger gedurende den oorlog kan worden aangevuld of versterkt.* Dit met eenige cijfers aan te toonen was het doel mijner berekeningen. En geeft men mij toe, dat die bron aanwezig is, dan rijst onmiddellijk de vraag, waarom dan die niet te benutten? Zijn de bezwaren, daaraan verbonden, dan onoverkomenlijk? Deze vragen wenschte ik thans te gaan beantwoorden.

Dat er tegen de invoering van verplichten krijgsdienst onder de Europeesche bevolking op Java bezwaren bestaan, valt alleen reeds op te maken uit het feit, dat de Regeering tot heden niet tot dien maatregel heeft willen besluiten en zulks niettegenstaande „de aanvulling van het Indische leger met vrijwilligers uit Europa maar zelden een bevredigend resultaat

heeft gehad, en het vrij wel nimmer is gelukt een voldoende aantal personen te vinden, geschikt en genegen om in Indië als militair te gaan dienen" ¹⁾). Ook heeft in vroegere jaren de Regeering wel degelijk aan invoering van verplichten krijgsdienst gedacht. Dit blijkt uit de debatten van de Tweede Kamer der Staten-Generaal over 1856—57, waarbij gesproken werd over een plan der Indische Regeering om tot invoering van eene conscriptie voor Indo-Europeanen en Inlanders over te gaan, welk plan evenwel niet tot een resultaat kwam. Eenige jaren later schijnt de Legercommandant, Generaal J. VAN SWIETEN voorstellen tot invoering van verplichten krijgsdienst te hebben ingediend, althans in de door dien opperofficier uitgesproken redevoering bij de overgave van het bevel over het Ned.-Indische leger op den 8^{en} Augustus 1862 treffen wij de volgende zinsnede aan:

„In het algemeen is het stelsel van vrijwillige werving te verkiezen boven dat van gedwongen lichting, doch de ondervinding leert, dat die bron opdroogt, wanneer men haar het meeste noodig heeft, dat is gedurende den oorlog; maar eene goede weermacht mag niet afhankelijk zijn van den meerderen of minderen lust der vrijwilligers om zich voor den strijd, die te wachten is, aan te bieden. Er moeten dus wettige middelen zijn, om de legers aan te vullen, als dit door de vrijwillige werving niet meer mogelijk is, — en tot dat einde is ook voor Indië het stelsel van gedwongen lichting voorgesteld.”

Het is mij echter niet mogen gelukken, in de *Koloniale Verslagen* en begrootingsstukken van die jaren iets naders betreffende deze voorstellen te vinden, zoodat ik vermoed, dat zij in de oogen der Indische Regeering geene genade hebben kunnen vinden. Daardoor is het mij ook niet bekend, of Generaal VAN SWIETEN daarbij eene militie voor Europeanen op het oog had.

Een dertig jaren later was het weder de Indische Regeering, welke voorstellen tot invoering van zulk eene militie indiende,

¹⁾ Zie VAN DEN BELT, „De aanvulling van het Europeesch element in het N.-I. leger”, *Orgaan der Vereeniging ter beoefening van de Krijgsvoetenschap*, 1911—1912, bladz. 391/392.

doch het Opperbestuur voerde daartegen tal van bedenkingen aan, waarna het tot de conclusie kwam, dat tegen de invoering eener militia voor Europeanen bezwaren bestonden, die niet gemakkelijk uit den weg geruimd konden worden, en dat de resultaten, die men door de invoering zou verkrijgen, hoogst waarschijnlijk niet groot zouden zijn ¹⁾. Voor deze door den Minister van Koloniën opgesomde bezwaren schijnt de Indische Regeering te zijn gezwicht, want van de zaak wordt verder niets meer vernomen, totdat courantenberichten vermeldden, dat in de laatste maanden der landvoogdij van den Generaal van Heutsz bepaalde desbetreffende voorstellen door het Indische legerbestuur waren ingediend. In de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag der Eerste Kamer betreffende de Indische begroting voor 1912 deelde de Minister van Koloniën mede, dat inderdaad de invoering van dienstplicht voor de Europeanen ernstig overweging verdient, doch dat hem het ter zake van de Indische Regeering te ontvangen advies nog niet had bereikt.

Aangezien mij ten eenen male onbekend is, welken geest de Indische voorstellen ademen of zullen ademen, komt het mij wenschelijk voor, achtereenvolgens de bezwaren te bespreken, welke veelal tegen invoering van verplichten krijgsdienst voor Europeanen worden te berde gebracht, ten einde na te gaan of die bezwaren werkelijk bestaan en, zoo ja, in hoeverre zij onoverkomelijk kunnen genoemd worden.

Zoo even deelde ik mede, dat een twintig jaren geleden het Opperbestuur invoering van dienstplicht voor Europeanen niet wenschelijk achtte, wegens hinderpalen, die niet gemakkelijk uit den weg geruimd konden worden. Zij werden opgesomd in eene Nota van 20 April 1892 L^a C. N°. 41/847, welke nota als bijlage voorkomt in het rapport der z.g. Pauper-enquêtocommissie ²⁾. Aangezien meerdere der door den Minister opgesomde bezwaren ook elders als argumenten tegen de onderwerpelijke zaak worden aangevoerd, zal ik

¹⁾ Zie *Indisch Militair Tijdschrift*, 1910, afl. 9, bladz. 835.

²⁾ Zie ook *Indisch Militair Tijdschrift* afl. 9 van 1910, „Europeesche militia in Indië“.

bedoelde ministerieele nota als handleiding mijner bespreking benutten.

Het eerste bezwaar van het Opperbestuur dan was: *De invoering is onmogelijk zonder voorafgaande wijziging van de Grondwet en van het Regeerings-Reglement.*

Art. 180 van de Grondwet zegt: „Alle Nederlanders daartoe in staat, zijn verplicht mede te werken tot handhaving der onafhankelijkheid van het Rijk en tot verdediging van zijn grondgebied.

Ook aan ingezetenen, die geen Nederlanders zijn, kan die plicht worden opgelegd.”

Maar waar art. 2 der zelfde wet bepaalt, dat de Grondwet alleen verbindend is voor het Rijk in Europa, voor zoover niet het tegendeel daaruit blijkt, en wanneer van het Rijk wordt gesproken daarmede het Rijk in Europa wordt bedoeld, daar is het duidelijk, dat de wetgever dien plicht alleen met betrekking tot het moederland heeft willen opleggen. Evenwel valt m.i. uit het feit, dat over bedoelden plicht met betrekking tot de Koloniën *niet* gesproken wordt, nog volstrekt niet te concludeeren, dat daarom het opleggen van dienstplicht in de Koloniën, hetzij door eene gewone Wet, hetzij door een Koninklijk Besluit of door eene Ordonnantie, *in strijd* zou zijn met de Grondwet, die zulks niet *verbiedt*, er alleen over *zwijgt*.

En wat nu de Indische Grondwet, het Regeerings-Reglement betreft, dit uit zich ter zake zeer onbestemd in art. 118 als volgt: „De ingezetenen zijn verplicht om op den voet, reeds bepaald of nader te bepalen, deel te nemen aan schutterijen of andere gewapende vereenigingen, welke door den Gouverneur-Generaal noodig worden geoordeeld tot bewaring van rust en orde. Algemeene verordeningen bepalen, welke ingezetenen, bij de schutterijen ingelijfd, kunnen geroepen worden om mede te werken tot de handhaving van het Nederlandsch gezag in *Indië*.”

Men zou nu als volgt kunnen redeneeren :

De tweede zin van het artikel geeft toestemming om te bepalen, welke personen van de Schutterijen voor de handhaving van het Nederlandsch gezag kunnen opgeroepen

worden, ergo kan bepaald worden, dat *alle* personen, die bij de Schutterijen zijn ingelijfd, daartoe geroepen kunnen worden. En wie kunnen bij de Schutterijen ingelijfd worden? Dat zegt de eerste zin van het wetsartikel: de ingezetenen; zoodat uit deze redeneering volgt, dat het R.R. eene algemeene verordening, waarbij *alle* ingezetenen — dus zelfs ook de Inlanders — verplicht worden tot het deelnemen aan Schutterijen (wat toch feitelijk verplichte krijgsveldgenoemen kan worden) niet in den weg staat.

Intusschen geloof ik niet, dat men bij de samenstelling van het R.R. aan eene zoo vèr strekkende interpretatie gedacht heeft, want uit het gebruik van het meervoud „schutterijen” in het betrokken wetsartikel mag afgeleid worden, dat de wetgever hier het oog had op eene locale wapenmacht, terwijl de Minister van Koloniën bij de behandeling van het tegenwoordige R.R. door de Tweede Kamer op de vraag, wat men onder „gewapende vereenigingen” had te verstaan, antwoordde, „dat men niets anders bedoelde dan gewapende vereenigingen van geheel *tijdelijken* aard, en daarbij van gedwongen lichten voor den krijgsveldgenoemen geen sprake was.”

Verschillende schrijvers zijn dan ook van meening, dat art. 113 den Gouverneur-Generaal *niet* de macht geeft, den militairen dienstplicht, zooals wij dien bedoelen, in te voeren. Zoo schrijft o.a. M^r. KETJEN in *De Nieuwe Courant* van 10 December 1904: „Indien het gouvernement zich niet verantwoord acht zonder vermeerdering der levende strijdkrachten, moet het òf de legerformatie uitbreiden, of weerbaarheidskorpsen in het leven roepen, op geheel militairen voet, conform het leger zelf. Doch ware het laatste geschied, men zou betwijfeld hebben of het 2e lid van art. 113 R. R. genoegzame draagwijdte had om, waar in Indië de dienstplicht niet bestaat, dezen voetstoots in te voeren.”

Om alle gehaspel over de al of niet wettigheid uit den weg te ruimen, zou het dus zeer wenschelijk zijn, dat de instelling eener militie in Indië gebaseerd werd op eene concrete bepaling in het Regeerings-Reglement. Maar wijzigingen in de Indische Grondwet doorloopen een langen weg en

aangezien deze wet zich niet bepaald tegen bedoelde instelling *verzet*, zou deze voorloopig bij Algemeene Verordening geregeld kunnen worden, ingevolge de laatste alinea van art. 61 der Grondwet van 1887, luidende: „Andere onderwerpen, deze koloniën en bezittingen betreffende, worden door de wet geregeld, *zoodra de behoefte daaraan blijkt te bestaan*”:

Intusschen dient erkend te worden, dat, indien het Opperbestuur van meening *blijft*, dat zonder wijziging der Grondwet invoering van dienstplicht onmogelijk is, dit zeer zeker een niet gemakkelijk uit den weg te ruimen hinderpaal zal vormen.

Het tweede bezwaar van het Opperbestuur was: *Dienstplicht in Indië is onbillijk, omdat de koloniën nooit op ééne lijn gesteld kunnen worden met het moederland; in vollen vrede toch worden soms bezittingen in vreemde werelddeelen aan andere mogendheden afgestaan.* (Guinea, Malakka).

Dit argument lijkt mij al heel weinig krachtig.

Dat somwijlen bezittingen in vreemde werelddeelen in vollen vrede aan andere mogendheden worden afgestaan of geruild, valt niet te ontkennen, doch in den regel zijn dat bezittingen, waarvan de waarde voor het moederland zeer gering of nihil geacht wordt. Waar wij echter den economischen welstand, die Nederlands deel werd in de laatste 35 jaren, voor het leeuwenaandeel aan de Indische millioenen te danken hebben, waar wij door Indië een der rijkste landen van de wereld zijn geworden, waar alle klassen der Nederlandsche maatschappij door Indië rechtstreeks of zijdelings profiteeren van den omzet van het nationaal vermogen, waar Insulinde biedt een ruim arbeidsveld aan den Nederlandschen ondernemingsgeest en een uitweg in den strijd om het bestaan der Nederlandsche jongelingschap, daar zijn de stoffelijke en onstoffelijke *nationale* belangen, die Nederland bij Indië heeft, wel zóó groot, dat zonder zijne Oost-Indische bezittingen Nederland politiek en economisch niet veel als natie zou beteekenen.

Daarom is het ten eenen male ondenkbaar, dat Nederland zelfs maar een deel van Insulinde ooit *vrijwillig* aan eene

andere mogendheid zou afstaan, ik zeg: zelfs geen deel, omdat het verlies van het eene deel noodwendig eene aanmerkelijke waardevermindering van het andere met zich brengt. Zeer te recht schreef D^r. E. B. KIELSTRA in *Onze Eeuw* van 1904, naar aanleiding van het voorstel van het socialistische Kamerlid VAN KOL in 1903 om een deel der koloniën te verkoopen ten einde het verarmde Java en een deel der Buitenbezittingen tot ontwikkeling te brengen, welk voorstel overigens heftige bestrijding vond: „Wie baas wil blijven in eigen huis, verkoopt niet een deel der bijgebouwen aan iemand, die, sterker dan hij, morgen zijn vijand kan zijn en zich dan daar tot den aanval toerust. Doe afstand van een deel van uw koloniaal bezit, en het verlies van het overblijvende is slechts een quaestie van tijd. Wij zouden den vinger verkoopen en de geheele hand kwijtraken.

Een dergelijke daad zou ons geen voordeel brengen in materieelen zin, maar in moreelen zin ons vrijwel den doodsteek geven. Het zou een daad zijn, in het oog van de geheele wereld, van verachtelijke kleinmoedigheid.”

Ik herhaal dus, dat het eigenbelang zich immer zal zetten tegen vrijwilligen afstand onzer O. I. bezittingen, waarvan de directe en indirecte voordeelen voor Nederland zoo ontzaglijk groot zijn. Bovendien verlieze men niet uit het oog, dat de bevolking van Indië niet enkel bestaat uit overheerschten, maar ook uit een steeds meer aanwassend contingent van blijvende overheerschers, van rasgenooten, die er hun gansche leven blijven, die er van geslacht op geslacht zelfs zijn gaan inburgeren, die in den loop der tijden een zeer belangrijk element der koloniale gemeenschap zijn geworden en die Indië méér als hun vaderland beschouwen dan Nederland, waarvan zij vervreemd zijn geworden. Al mogen nu de koloniën in staatsrechtelijken zin niet op één lijn gesteld worden met het moederland, de beteekenis van het Koloniale Rijk voor Nederland doet er mij niets onbillijks in zien, wanneer de Regeering van den Nederlandschen Staat aan hare onderdanen in Indië de verplichting oplegt mede te werken tot het behoud van dat Koloniale Rijk.

Een derde argument was: *De invoering van dienstplicht zou aanvankelijk met grooten weerzin ontvangen worden en gedurende zeer vele jaren hoogst impopulair blijven.*

Deze bewering is volkomen waar, doch zij kan bezwaarlijk gelden als een motief voor de Regeering om niet die maatregelen te treffen, welke zij ter wille van het behoud der onafhankelijkheid noodzakelijk acht. Iedere verplichting aan een volk opgelegd wordt met tegenzin ontvangen, tenzij men toevallig eene periode kan uitkiezen, waarin het volk door groote offervaardigheid wordt bezielde, zooals bijv. het geval was in Pruisen in 1806 na Jena, toen een ieder te wapen snelde om het land van de dwingelandij van NAPOLEON te bevrijden. Naar het toen ingevoerde stelsel van algemeenen dienstplicht heeft het Pruisische volk zich gevoegd, is het er mede opgegroeid en, in weerwil van de nadeelen er aan verbonden, heeft het zich ontwikkeld en is rijk en machtig geworden.

Zeer zeker zal in Indië het denkbeeld van verplichten krijgsveld dienst aanvankelijk hoogst impopulair zijn; *een populaire militieplicht is eene even groote curiositeit als eene populaire belasting*, doch ook in Indië zal men zich, even goed als overal elders, langzamerhand naar de gewijzigde toestanden weten te voegen.

Het vierde door den Minister van Koloniën aangevoerde bezwaar luidde:

Stelt men de sterkte der jaarlijksche lichte vast op den zelfden grondslag als in het moederland, dan zouden de lichten eene zeer geringe sterkte hebben. Maakt men de lichten aanmerkelijk grooter, dan zou de druk op de Europeesche bevolking ongeëvenredigd zwaar worden en in het bijzonder omdat die druk slechts aan een weinig talrijk gedeelte der bevolking wordt opgelegd.

Dit argument heb ik reeds besproken. Van eene militie op den zelfden grondslag als in Nederland behoeft geene sprake te zijn, omdat de motieven, welke in het moederland geleid hebben tot het stelsel van beperkten dienstplicht, voor Indië niet gelden. Stelt men gelijkheid met het moederland in dit opzicht bepaald als eisch, dan zouden de lichten ongeveer

245 man sterk worden, terwijl de totale sterkte der militie nog geen 2000 man zou bedragen; ¹⁾ inderdaad zou met zulke geringe resultaten het nut eener militie hoogst twijfelachtig zijn.

Dat bij invoering van algemeenen dienstplicht de druk op de bevolking zwaarder zal zijn dan bij beperkten dienstplicht spreekt van zelf; het is echter de vraag of die druk *te zwaar* zal zijn. Bij eene sterkte van eene lichte van ongeveer 425 man, zooals door mij berekend werd, zou 0,65 % der totale Europeesche bevolking jaarlijks worden ingelijfd. Vergelijkt men dit percentage met dat, hetwelk jaarlijks door Europeesche Staten wordt ingelijfd ²⁾, dan blijkt dat enkele daarvan ongeveer den zelfden, sommige zelfs nog zwaarder den druk op de bevolking gelegd hebben. Zoo bijv. worden jaarlijks ingelijfd door

Frankrijk	0,61 %	der totale bevolking.
Zweden	0,60 %	" " "
Zwitserland	0,54 %	" " "
Bulgarije	0,73 %	" " "
Rumenië	0,78 %	" " "
Servië	0,93 %	" " "

Bij deze vergelijking breng ik nogmaals in herinnering, dat bij de Europeesche bevolking in Indië de zwakke sekse veel geringer in aantal is dan het mannelijk geslacht, terwijl bovendien een groot deel der kinderen hunne opvoeding in Europa ontvangen en de ouden van dagen meerendeels na volbrachte loopbaan repatriëeren, waaruit volgt, dat de Europeesche bevolking in Indië naar verhouding veel meer weerbare mannen zal tellen dan de bevolking van Westersche landen, waardoor het mogelijk is bij gelijken druk het percentage der dienstplichtigen op Java grooter te nemen.

Het economische nadeel, aan het opleggen van dienstplicht eigen, n.l. het nadeel, dat tijdelijk krachten aan de productie worden onttrokken, weegt waarschijnlijk in Indië wel wat zwaarder dan in Europa, omdat vele dienstplichtigen bij

¹⁾ Berekend naar een totaal aantal dienstjaren van 11 (n.l. 6 bij de militie + 5 bij de landweer).

²⁾ Zie *Wetenschappelijk Jaarbericht*, 1911, bladz. 60/61.

de productie *eene gewichtige plaats* innemen. Om een denkbeeld te krijgen van den omvang van dit economisch nadeel, is het wenschelijk een vluchtig onderzoek in te stellen naar de positie, waarin de miliciens verkeerden, wanneer zij op hun 19^e jaar voor het doorloopen der eerste oefening onder de wapenen worden geroepen.

Een klein gedeelte zal bestaan uit leerlingen van inrichtingen van middelbaar- of vakonderwijs. Uit een finantieel oogpunt is de dienstplicht voor hen het minst bezwarend. In eene eventueel uit te vaardigen Militiewet zouden bovendien bepalingen gemaakt kunnen worden, waarbij uitstel ter wille hunner studiën kan worden verleend.

Verreweg de meerderheid der 19-jarige militieplichtigen zal bestaan uit die klasse van in Indië geboren Europeanen, die of heelemaal niets uitvoeren of inferieure, slecht bezoldigde betrekkingen bekleeden, meestal als klerk, schrijver of opzichter, hetzij in dienst van particulieren, hetzij in staatsdienst. Voor deze categorie behoeft waarlijk een verblijf onder de wapenen niet als een groot finantieel nadeel beschouwd te worden. Het bezwaar, dat zij door hunne inlijving bij de militie hunne betrekking zouden verliezen, wanneer zij niet in staatsdienst zijn, wordt bijna geheel opgeheven door den dienstplicht *algemeen* te maken.

Het aantal jongelieden, dat reeds op 19-jarigen leeftijd goed betaalde betrekkingen bekleedt bij handels-, industriele of cultuurondernemingen, dan wel in dienst van den Staat, zal wel bijzonder gering zijn. Voor die weinigen zal invoering van algemeenen dienstplicht ontegenzegglijk een bezwaar opleveren, doch het persoonlijk belang van die enkelen dient voor het algemeen belang te wijken.

Verreweg de overgrootste meerderheid van de zich in Indië vestigende, niet tot het leger behoorende, Nederlanders komt daar aan op zoodanigen leeftijd, dat in Nederland aan de verplichtingen jegens den Staat reeds voldaan is.

Van deze categorie, dat is dus die der meer ervaren krachten, welke voor de productie van het meeste belang zijn, zullen dus slechts weinige en korten tijd durende herhalingsoefeningen geëischt worden. En indien nu ook

voor de opkomst voor deze soort oefeningen voldoende faciliteiten verleend worden, dan zal de dienstplicht ook voor deze categorie niet zulk een ernstig bezwaar opleveren.

Resumeerende vermeen ik, dat, even als overal elders, het vervullen van militairen dienstplicht in Indië een economisch nadeel met zich brengt, doch dat de last, op de Europeesche bevolking in Indië daardoor gelegd, niet zoo veel zwaarder zal wegen dan in Europa het geval is.

Ook de meening van den Minister, dat bij een bepaald percentage dienstplichtigen op eene zwakkere bevolking meer druk wordt uitgeoefend dan op eene sterkere, vermeen ik te moeten betwijfelen. Men verkrijgt m. i. *relatief den zelfden druk*.

Het vijfde bezwaar was:

Een groot deel der mindere militairen van het Ned.-Indische leger is van dien aard, dat men jongelieden van fatsoenlijken huize en opvoeding moeilijk kan dwingen als soldaat daaronder te verkeerren, vooral omdat de weinig talrijke miliciens verreweg in de minderheid zouden zijn. Daarom zal plaatsvervanging noodzakelijk zijn, aangezien het anders zeker niet aan pogingen zou ontbreken om zich aan den dienstplicht te onttrekken door een uitweg te zoeken naar Nederland of de Straits.

Ofschoon het niet uitdrukkelijk werd gezegd, zullen met die „mindere militairen” wel die van Europeeschen landaard bedoeld zijn, terwijl misbruik van sterken drank en omgang met vrouwen hoogst waarschijnlijk de voornaamste ondeugden zijn, welke het verkeer met die militairen voor anderen zoo verderfelijk doen zijn.

Het oordeel van den Minister over den Europeeschen soldaat van het Indische leger moge al juist geweest zijn in de jaren 1846—'47, toen van de uitgezonden suppletietroepen 7 % bestonden uit Nederlandsche soldaten der strafdivisiën, der 2^e klasse van militaire discipline of tot detentie veroordeelden, uit lieden der bedelaarskoloniën, uit vrijgelaten boeven, enz. en 56 % uit vreemdelingen „zonder bekende antecedenten,” in 1892, toen de Nota werd opgesteld, was des Ministers oordeel hard en onbillijk. Sinds dezen tijd is men voortgegaan met het treffen van maatregelen om het gehalte onzer Europeesche

militairen zoo veel mogelijk te verbeteren en gelukkig met succes, zoodat een vernietigend oordeel als het evengenoemde in den tegenwoordigen tijd zeer zeker niet meer geuit zal worden door personen, die op de hoogte van den toestand zijn.

Dat zich nog Europeesche fuseliers aan drankmisbruik schuldig maken valt niet te ontkennen, doch men vergete niet, dat de overgrootste meerderheid der dienstplichtigen zal behooren tot de z.g. Indo's, die van nature matig zijn en deze deugd weten te bewaren ook daar, waar de verleiding groot is. Van de overige miliciens zouden er zeker eenigen eerder toe komen sterken drank te gaan gebruiken dan wanneer ze bij hunne ouders gebleven waren, doch dit bezwaar mag geenszins overdreven worden voorgesteld. Ook in het moederland bezoekt een niet gering aantal jongelieden op dien leeftijd geregeld koffiehuizen om daar iets anders dan melk of spuitwater te gebruiken. En wat nu den sexueelen omgang met vrouwen van minder allooi aangaat, geloof ik niet, dat in dit opzicht het gros der Indische jongelui veel van Jan Fuselier behoeft te leeren.

Acht men evenwel deze bezwaren werkelijk aanwezig, dan zou het zeer goed mogelijk zijn daaraan te gemoet te komen, door namelijk den miliciens hunne eerste opleiding bij geheel zelfstandige afdelingen te geven, zoodat zij met de Europeesche vrijwilligers zoo min mogelijk in aanraking komen. Bij de herhalingsoefeningen zijn de dienstplichtigen weer zoo veel ouder, zoodat de bedoelde bezwaren dan vrij wel alle kracht verloren hebben.

Van plaatsvervanging kan natuurlijk bij algemeenen dienstplicht geene sprake zijn; het zou bovendien gewenschte krachten aan het staande leger onttrekken.

Ook de meening, dat men zich door uitwijken buitenslands aan den dienstplicht zou trachten te onttrekken, kan ik niet deelen. Men doet zulks in Nederland toch ook niet dan bij hooge uitzondering. Waarom dan wèl in Indië? Bovendien zal uitwijken naar Nederland weinig baten, indien nauwe voeling tusschen de militiewetten in Indië en in 't moederland in 't oog gehouden wordt. En dat men zijn werkkring in Indië vaarwel zou zeggen om in den vreemde op hoop van

zegen een nieuw leven te beginnen, alleen om enkele maanden militairen dienst te ontgaan, dat kan er bij mij niet goed in.

Een zesde bezwaar was:

Jongelieden in Nederland zullen afgeschrikt worden om in particuliere betrekkingen naar Indië te gaan. Hiervan zou door vreemdelingen gebruik gemaakt worden om zich in verschillende betrekkingen te dringen.

Zooals reeds meermalen werd opgemerkt, zal de Indische militie voornamelijk bestaan uit de in Indië geboren en getogen Europeanen. Het meerendeel der uit Nederland komende jongelui heeft daar reeds aan den militieplicht voldaan en komt in Indië slechts voor herhalingsoefeningen in aanmerking. Dat de weinigen, die in Nederland niet of nog niet aan dien plicht voldaan hebben, zich zouden laten weerhouden om naar Indië te gaan, alleen omdat ze daar militieplichtig zouden worden, is niet aan te nemen; want „the struggle for life” is scherp in ons land en zal er op den duur niet minder worden, zoodat de drang naar Indië zal blijven bestaan. Maar mochten er zijn, die liever t’huis bij moeders pappot blijven, omdat ze anders in Indië eenige maanden Harer Majesteits uniform zouden moeten dragen, dan zal Java er werkelijk niet veel bij verliezen, als hare bevolking niet vermeerderd wordt met dergelijke energielooze Jan Saliegeesten.

En nu het laatste bezwaar van den Minister:

Indien de militie afzonderlijk in een korps vereenigd wordt, dan zullen de transportkosten voor het overbrengen der dienstplichtigen naar de centrale standplaats enorm hoog zijn. Worden daartegen de miliciens geoefend op het eiland of in de residentie waar zij thuis behooren, dan zou de oefentijd veel langer moeten duren om hen militaire begrippen bij te brengen, dan wanneer zij bij de gewone korpsen werden ingedeeld.

Blijkbaar had de Minister bij het aanvoeren van dit argument eene militie voor geheel Nederlandsch-Indië op het oog. Waar wij evenwel slechts eene militie voor Java en Madoera bespreken, zou eene nadere beschouwing van dit

argument veilig achterwege kunnen blijven, ware het niet, dat in de literatuur, ook dan wanneer slechts sprake is van eene militie op laatstgenoemde eilanden, veelal het bezwaar der hooge transportkosten te berde wordt gebracht. Daartegen valt dan op te merken, dat men bij het opperen van dit bezwaar geene rekening houdt met de voortdurende toeneming van het aantal spoor- en tramwegen op Java. In den tegenwoordigen tijd is dit eiland overdekt door een geheel net van spoor- en tramwegen, waarvan de voornaamsten door den Staat worden geëxploiteerd, zoodat de afstanden in korten tijd en met geringe kosten kunnen worden afgelegd. Verreweg het grootste gedeelte der Europeanen op Java woont thans aan een spoor- of tramweg of niet ver daarvan verwijderd. De vervoerkosten kunnen bovendien nog belangrijk verminderd worden, wanneer men de militie niet vereenigt in één enkel korps, doch in deelen splitst, als standplaatsen waarvoor gekozen moeten worden plaatsen met een gezond klimaat ongeveer in het midden van ieder district gelegen. In dit geval zullen bij eene oordeelkundige verdeling van Java in militiedistricten bijna alle dienstplichtigen in één enkelen dag de plaats van opkomst kunnen bereiken en zullen de transportkosten tot een gering bedrag gereduceerd worden. Zoodat ik straks hoop aan te toonen, behoeft daarom de oefening niet minder deugdelijk te zijn.

Hiermede heb ik de door den Minister van Koloniën in 1892 aangevoerde bezwaren aan korte beschouwingen onderworpen. Ik hoop er in geslaagd te zijn aan te toonen, dat, voor zoover die bezwaren thans nog bestaan, zij wel uit den weg geruimd kunnen worden, in ieder geval niet onoverkomelijk mogen genoemd worden.

Behalve deze door het Opperbestuur aangevoerde bezwaren worden in tijdschrift- en dagbladartikelen nog andere argumenten tegen invoering eener Europeesche militie geopperd, waarvan enkele niet onbesproken mogen blijven.

Zoodat ik reeds meermalen heb laten uitkomen, zal het gros der militie bestaan uit Indo's, Sinjo's, kleurlingen of hoe men hen ook noemen moge.

Velen zien nu in het zoo nauw te zamen brengen van die Indo's uit verschillende standen en streken een gevaar voor Nederlands heerschappij over Java.

Zij vreezen, dat, wanneer de Indo's door den dienstplicht geleerd hebben, de wapenen te hanteeren en door het gezamenlijk verblijf in de kazerne tusschen hen een band gevormd is, zij niet zullen aarzelen de volbloed-Europeanen uit Indië te verdrijven, zoodra zij daartoe de kans schoon zien.

Indien de Indo's werkelijk van zulke plannen zwanger gaan, dan zou zeer zeker eene militia het verbreiden van anti-Nederlandsche gevoelens kunnen bevorderen, even als volgens den schrijver van het bekende „Jena oder Sedan” het Duitsche leger een machtig instrument is tot uitbreiding van het aantal sociaal-democraten.

Doch ofschoon de juiste gedachten van den Indo, even als die van den Inlander, voor ons verborgen blijven, schaar ik mij toch aan de zijde van hen, die niet aan die booze plannen der Indo's jegens het gezag kunnen gelooven. Immers, weten zij zeer goed, dat zij zonder Nederland door de Javanen verdreven zouden worden. Tegenover de 30 millioen Inlanders en $\frac{1}{4}$ millioen Chineezzen staan niet meer dan ruim 60.000 Europeanen. Uit zelfbehoud zal daarom ieder Indo zich aan de zijde der Regeering scharen. Maar bovendien vraag ik mij af, op welke gronden steunt de onderstelling omtrent die voornemens der kleurlingen? Hebben *alle* Indo's dan een ingekankerden haat aan den volbloed-Hollander, den totok; en hebben zij *allen* reden tot ontevredenheid over het Nederlandsch gezag? Toch zeker niet die categorie, die in intellectueele ontwikkeling volkomen met den gemiddelden Hollander gelijk gesteld kan worden, waarvan de meesten in Nederland hunne opvoeding ontvingen, voor welke alle betrekkingen, zelfs de meest aanzienlijke, openstaan, en waarvan velen ware sieraden der Indo-Europeesche maatschappij geworden zijn. Het zouden dus alleen die Indo's kunnen zijn, die afkeerig of ongeschikt zijn tot het verrichten van arbeid en in de diepste armoede hun rampzalig bestaan in de kampongs voortsleepen, m. a. w. de z.g. paupers. Het aantal dezer nietsdoeners be-

draagt blijkens het rapport der z.g. Paupercommissie 11 % der totale Europeesche bevolking. Al moge nu dit percentage uit een maatschappelijk oogpunt betreurenswaardig hoog zijn, men zal moeten toegeven, dat, van militaire zijde bekeken, het moeilijk kan gelden als afdoend argument om daarom van invoering van algemeenen dienstplicht voor Europeanen af te zien.

Door de redactie van het Indische dagblad *De Locomotief* werden in de courant van 22 Januari 1910 bedenkingen tegen de invoering eener Europeesche militie ontwikkeld, waarbij o. m. de volgende vragen gesteld werden :

„Wat zal de Inlander ervan denken, als niet hij, maar wel de Europeesche burger in het leger wordt opgenomen, in den wapenhandel en het krijgswezen wordt geoefend? Zal hij begrijpen, dat dit geschiedt, mede tot *zijn* bestwil en ter verdediging van *zijn* land? Of zal hij in die wapening van alle Europeanen iets vreemds zien te zijnen opzichte, iets dat de gedachte wekt aan zeker wantrouwen tegenover hem?”

Ik zou die vragen met eene wedervraag kunnen beantwoorden n.l. of de Inlander het inlijven der Europeesche burgers bij de Schutterijen op Java dan ook beschouwd heeft als eene daad van wantrouwen tegenover hem? Naar mijne meening zullen de *ontwikkelde* Inlanders — en die zijn er tegenwoordig, God dank, reeds vrij veel — de zaak naar hare juiste waarde weten te schatten. Worden in den laatsten tijd niet herhaaldelijk artikelen gepubliceerd, geschreven door ontwikkelde Javanen, waarin eene lans wordt gebroken voor het denkbeeld om voor de weerkracht ter verdediging van Java gebruik te maken van de landskinderen? Dit bewijst, dat die schrijvers begrijpen, dat de weerkracht van Java noodwendig versterking behoeft, wil op het schoonste deel van „den gordel van smaragd” de Nederlandsche vlag blijven wapperen. En wat de onontwikkelde Inlander aangaat, blijft het zeer de vraag, of die wel diep genoeg zal doordenken om in de inlijving van den Europeeschen burger in het leger een wantrouwen te zijnen opzichte te zien.

In het zelfde artikel oppert de schrijver nog een ander bezwaar, waar hij meent, dat de militaire oefeningen in de

tropen voor Europeesche jongelieden, die er niet aan gewend zijn, te vermoeiend zullen blijken. „Onze officieren en soldaten”, zegt hij, „zijn van den beginne af aan onderworpen aan eene, het geheele militaire leven door onderhouden training; zij zijn inderdaad het toonbeeld van wat dagelijksche oefening zelfs in de tropen vermag; maar even zeker is 't, dat een gewoon burger 't tegenover hen in een week tijds finaal zou afleggen.”

Tegen deze bewering valt aan te voeren, dat geene enkele legerautoriteit zoo dwaas zou zijn om miliciens, die voor het eerst onder de wapenen komen, al dadelijk de zelfde vermoeiende oefeningen te doen houden als de geoefende vrijwilligers. Ook zij zullen geleidelijk getraind moeten worden, waartoe maanden noodig zullen zijn. Het spreekt van zelf, dat van hunne geoefendheid weer veel verloren gaat, nadat zij met groot verlof naar hunne haardsteden zijn teruggekeerd, doch èn bij het opkomen voor herhalingsoefeningen èn in geval van mobilisatie kan en moet met die omstandigheid rekening gehouden worden. Wat het laatste geval betreft, verkeeren we op Java in gunstiger omstandigheden dan in de meeste Staten in Europa. Het vijandelijk landingsleger staat maar niet plotseling als uit den grond opgedoken op Javas bodem tot het gevecht gereed; er zal tijd verlopen tusschen het uitbreken van den oorlog en het voeren van het eerste gevecht te land, een tijd, die langer zal duren naar mate onze vloot in de wateren van den Archipel sterker is. Die tijd moet door de militietroepen tot voortdurende oefening worden benut. Verder mag men niet uit het oog verliezen, dat de in Indië geboren en getogen Europeanen aan het klimaat gewend zijn, dat de meeste uit Nederland komende jongelieden reeds daar den eersten oefentijd hebben doorgemaakt en dat de jongelui, die bij cultuurondernemingen hunne dagelijksche werkzaamheden in velden en tuinen verrichten, aan vermoeienden lichaamsarbeid gewoon zijn. Dit neemt echter niet weg, dat dengenen, die afkomstig uit de groote steden en weinig aan inspannende lichaams oefeningen gewend zijn, de militaire dienst in het tropische klimaat zeer zwaar zal vallen. Oordeelkundige wijze van oefenen, goede voeding,

doelmatige kleeding en eene legering op koele, gezonde plaatsen kunnen evenwel in hooge mate aan dit bezwaar te gemoet komen.

Eindelijk wenschte ik nog eene enkele moeilijkheid onder Uwe aandacht te brengen, n.l. de vraag, hoe gehandeld dient te worden met personen, die om de eene of andere reden in Nederland van militieplicht waren vrijgesteld en, op lateren leeftijd naar Indië vertrekkende, daar wél in de termen voor inlijving bij de militie zouden vallen. Men komt dan n.l. voor het alternatief, of hen ook in Indië van dienstplicht vrij te stellen en in de plaats daarvan van hen weerbelasting te heffen, of hen bij de eerste opkomst van recruten daarbij in te deelen, om de volgende jaren de herhalings-oefeningen te volgen in de categorie, waarin ze overeenkomstig hun leeftijd t'huis behooren. Het laatste lijkt mij het beste, omdat daarmee het beginsel „allen weerbaar” strenger wordt doorgevoerd. Ook met de Europeanen, die van de Buitenbezittingen zich op Java komen vestigen, dient aldus gehandeld te worden. Vrijgesteld van die eerste opkomst als recruit mogen alleen diegenen zijn, die in Nederland reeds bij de militie hebben dienst gedaan en daar behoorlijk als recruit zijn afgericht geworden. Voor die personen bestaat slechts het bezwaar, dat aan den door hen doorgemaakten eersten oefentijd voor Indië niet de zelfde waarde kan toegekend worden als wanneer die oefentijd daar te lande was doorgemaakt, doch bij de groote overeenkomst tusschen de Nederlandsche en Indische dienst- en exercitiereglementen legt dit bezwaar bijna geen gewicht in de schaal.

Ten slotte de finantieele zijde van het vraagstuk, want ook de kosten kunnen als een bezwaar tegen de invoering van militie worden aangemerkt. Het valt niet te ontkennen, dat aan de eene zijde de oefening der militie in vreedestijd met de daaraan verbonden kosten voor officieren en kader, voor het bouwen van logies, het uitbetalen van reiskosten en soldijen, het verschaffen van kleeding, uitrusting en bewapening enz. eene verhooging der militaire uitgaven zal medebrengen, anderzijds zal er weder bespaard kunnen worden door opheffing der Schutterijen op Java, terwijl een

deel der meerdere kosten bestreden zou kunnen worden uit de reeds meergenoemde te heffen weerbelasting. Verder zullen door het steeds wassend aantal Europeesche vrijwilligers, dat aan de normale formatie komt te ontbreken, ook al wordt dit aantal door Inlandsche vrijwilligers aangevuld, gelden bespaard worden, die anders toch noodzakelijk waren.

In geen geval echter mogen de kosten eener militie gevonden worden door op het staande leger te bezuinigen. Ik beschouw eene Europeesche militie in Indië als eene instelling, waartoe wij noodgedwongen moeten overgaan, omdat de werving van Europeesche vrijwilligers ons in den steek laat, want door de mindere mate van geoefendheid kan een milicien nimmer in gevechtswaarde aan een vrijwilliger gelijkgesteld worden. Indien het mogelijk ware, een voldoende aantal Europeesche vrijwilligers te krijgen, zou vermoedelijk nog niet aan eene militie gedacht worden. Het streven moet daarom steeds blijven om het aantal Europeesche vrijwilligers zoo hoog mogelijk op te voeren; nimmer ga men er toe over om de formatie, die bereikbaar is, in te krimpen, om daardoor de gelden te verkrijgen, welke voor de militie benoodigd zijn. Als het mocht blijken, dat de jaarlijksche uitgaven ten behoeve van het Departement van Oorlog in Indië onmogelijk verhoogd kunnen worden met de jaarlijksche kosten der militie, en men zou, om toch tot de invoering daarvan te kunnen overgaan, de daarvoor benoodigde gelden wenschen te verkrijgen door eene vermindering van het staande leger, dan verklaar ik mij een beslist tegenstander van het invoeren van den dienstplicht in Nederlandsch-Indië.

Hoe hoog de jaarlijksche kosten eener Europeesche militie zouden bedragen, is moeilijk te berekenen, vooral reeds daarom, dat de juiste sterkte eener lichting niet nauwkeurig kan bepaald worden. Evenmin is het bedrag der te heffen weerbelasting te berekenen.

Eene ruwe berekening heeft mij tot de overtuiging gebracht, dat de uitgaven ten behoeve der militie niet meer dan ongeveer $2\frac{1}{2}$ ton gouds per jaar zullen bedragen. Nu moge het waar zijn, dat de uitgaven voor het leger reeds tot een aanzienlijk bedrag zijn gestegen, naar mijne meening is Neder-

landsch-Indië, dat uit zijne gewone inkomsten ongeveer 1000 millioen gulden vond om gedurende het laatste kwartaal der vorige eeuw den Atjehoorlog, haven- en irrigatiewerken en spoorwegen te bekostigen — altemaal buitengewone uitgaven, voor welke men in Europeesche landen leeningen sluit —, dat tusschen de jaren 1875 en 1905 ongeveer 4000 millioen gulden — en zulks nog niet eens ruim becijferd — aan het Europeesche kapitaal bracht, rijk genoeg om zich de meerdere uitgaven van $2\frac{1}{2}$ ton 'sjaars ten behoeve der weermacht van het land te veroorloven.

Volgens de begroting voor 1911 waren slechts 18 % van de totale uitgaven voor het leger en 23 % voor het leger en de marine te zamen bestemd. Richtten we daarna het oog naar andere rijken, waarvan bijv. Duitschland 58 %, Zwitserland 47 % der totale uitgaven aan de gezamenlijke strijdkrachten van den Staat ten offer brengen, dan blijkt dat wij in Indië nog niet zulk eene bovenmatig hooge premie voor de verzekering van onze bezittingen betalen. Ten onrechte stellen Minister en Volksvertegenwoordiging zich meermalen op het standpunt, dat de militaire uitgaven de minst productieve, de minst noodige zouden zijn en dit is in eene kolonie, waar het gezag nog het begrip van overheersching in zich sluit en nog in de eerste en voornaamste plaats moet steunen op het recht van den sterkste, beslist onjuist. Van het leger ziet men slechts dadelijk de directe uitgaven, maar de indirecte voordeelen zijn vele.

Intusschen zullen, hoe gering de jaarlijksche kosten eener militie ook mogen zijn, de voordeelen van de instelling daarvan de nadeelen dermate moeten overtreffen, dat niet alleen die uitgaven, maar ook de verliezen aan arbeidskrachten, ten gevolge van het verblijf onder de wapenen, gewettigd zijn. Het wordt daarom thans meer dan tijd, dat ik, na opsomming van al die bezwaren, U de voordeelen laat hooren, welke naar mijne meening aan den onderwerpelijken maatregel verbonden zullen zijn.

De VOORZITTER: De geachte spreker is op een geschikt punt gekomen tot het onderbreken van zijne rede, voor het houden

eener pauze. Ik schors derhalve de vergadering voor een kwartier.

De VOORZITTER: Mijne Heeren! Het resultaat van de derde stemming is, dat er zijn uitgebracht 23 stemmen op den Heer VAN DER HOOG en 29 op den Heer TONNET. Volgens het reglement heeft dus de Kapitein TONNET de meeste stemmen gekregen. De vergadering heeft daarmede niet alleen een wensch vervuld van den Heer VAN DER HOOG, die straks bij mij is gekomen om te vragen, dat de stemmen op den Heer TONNET werden vereenigd, maar ook hem een dienst bewezen door de benoeming van den Heer TONNET. Deze is niet hier aanwezig, geloof ik; hem zal derhalve van zijne benoeming worden kennis gegeven. Ik betuig hierbij tevens mijn dank aan de heeren, wier lastige taak eindelijk is afge-
loopen, en doe dit ook aan den Secretaris-Penningmeester.

Nu wij door die benoeming, naar ik mij vlei, een plaatsvervanger voor den Generaal VAN OORDT hebben gekregen en het Bestuur dus weder voltallig zal zijn, gevoel ik mij gedrongen in deze vergadering een woord van welkom te richten tot het nieuwe bestuurslid, den Kolonel VAN DEN BELT, alhier aanwezig, een hoofdofficier, afkomstig van het Indische leger, op wiens voorlichting, waar het dat leger aangaat, wij allen grooten prijs stellen.

En nu verzoek ik den Heer VAN DER WEIJDEN zijne voordracht te willen vervolgen.

De Heer VAN DER WEIJDEN: Uit een *militair* oogpunt beschouwd zijn de voordeelen, aan de invoering eener militie verbonden, groot. De slechte wervingsresultaten, zich voornamelijk uitende in eene onvoldoende aanvulling van het Europeesche element, kunnen in geval van oorlog geheel door eene militie worden geneutraliseerd. Indien in de naaste toekomst de werving niet aanmerkelijk terugloopt, zal bij mobilisatie het leger versterkt kunnen worden niet alleen met een groot aantal Europeanen, maar ook met een dubbel zoo groot aantal Inlanders, want bij vasthouding aan eene bepaalde verhouding tusschen het Europeesche en

het Inlandsche element (1:2) maakt eene versterking van het eerstgenoemde eene uitbreiding van het laatstgenoemde element mogelijk. Deze uitbreiding zou vooralsnog verkregen moeten worden door onmiddellijk bij dreigend oorlogsgevaar de werving voor de Inlandsche rassen zoo ruim mogelijk open te stellen, en de nieuw aangeworvenen te oefenen zoo lang de vijand ons daartoe de gelegenheid laat. De werving van Inlanders heeft ons nog nimmer in den steek gelaten, zoodat de kans groot is, dat ook bij dreigend oorlogsgevaar een voldoende aantal zich voor dienstneming zal komen aanmelden.

Maar de *zekerheid* daaromtrent bestaat bij lange na niet. Daarom acht ik een van de voornaamste voordeelen van de invoering van verplichten krijgsdienst voor de Europeanen in Indië, dat *daarmede eene eerste schrede wordt gezet in de richting van eene meer moderne wijze van legervorming*, eene schrede, die vooraf dient te gaan aan de toepassing van het denkbeeld om ook aan de Inlandsche bevolking de verplichting op te leggen, mede te werken tot verdediging van het Nederlandsch gebied in Oost-Azië. Geene militie onder de Inlandsche bevolking is recht te praten, als niet de zich in Indië bevindende Nederlanders in het verrichten van verplichten krijgsdienst zijn voorgegaan.

Met eene moderne wijze van legervorming kan dan tevens verlaten worden het verkeerde standpunt, waarop men zich bij het ontwerpen van een verdedigingsstelsel voor Java steeds gesteld heeft — juister heeft *moeten* stellen. We zullen dan het logische beginsel kunnen doorvoeren: eerst een verdedigingsstelsel ontwerpen en ons dan afvragen, welke strijdkrachten daarvoor noodig zijn, in stede van omgekeerd te werk te gaan en te vragen: hoe is Java te verdedigen met de beschikbare strijdmiddelen.

Verder zal de instelling eener militie het Indische leger *eindelijk* de beschikking geven over eene *in Indië aanwezige reserve*, waarmede in tijd van oorlog het Europeesche element kan worden versterkt en aangevuld, eene reserve niet bestaande uit recruten, maar uit geoefenden, waaronder eene voldoende hoeveelheid kader, allen volkomen aan het Indische klimaat gewend.

Ik gebruikte daar het woordje „eindelijk”, omdat het tot heden nimmer is gelukt eene zoodanige reserve te scheppen, alhoewel het aan pogingen daartoe niet heeft ontbroken. Reeds ten tijde der O. I. Compagnie hebben verschillende opperlandvoogden getracht korpsen Inlanders en burgerij te organiseeren, hetgeen wijst op het beginsel om *in* de koloniën steeds te kunnen beschikken over strijdkrachten *tot steun en aanvulling van het leger*. Van lateren datum zijn de overeenkomsten met Inlandsche vorsten tot levering van contingenten hulptroepen. DAENDELS richtte in de verschillende prefectures van Java korpsen djajang-sekars op, eene soort bereden politie, doch die in oorlogstijd bestemd was het leger zoo noodig te versterken. (Sedert 1874 behooren die korpsen tot de geschiedenis). De Commissaris-Generaal VAN DEN BOSCH volgde ongeveer twintig jaren later DAENDELS' voorbeeld en richtte in elk regentschap eene uit Infanterie en Cavalerie bestaande politiemacht op, waaraan — ten minste naar de hedendaagsche beteekenis van het woord — oneigenlijk de naam van militia gegeven werd. Deze „militie” bestond uit vrijwilligers in tegenstelling met het beginsel van DAENDELS, die zijne djajang-sekars *koos*. Verder sloot VAN DEN BOSCH contracten met de vorsten van het eiland Madoera om korpsen, barisan geheeten, onder de wapenen te houden, welke korpsen even als de „militie” in tijd van oorlog bij het leger konden worden ingelijfd. Het zou mij te voeren te vermelden, waarom de plannen van VAN DEN BOSCH niet verwezenlijkt werden; genoeg zij het te zeggen, dat het nimmer is gelukt, een voldoende aantal vrijwilligers voor die militia te krijgen, zoodat het stelsel volkomen flasco maakte. (Een ongelukkig overblijfsel er van heeft onder den naam van pradjoerits nog lang blijven bestaan, totdat het 1 Januari 1897 werd opgeheven, omdat de gevechtswaarde dier pradjoerits uitermate gering was).

De in 1844 door Koning WILLEM II naar Indië gezonden Generaal von GAGERN, die in verband met zijne beginselen betreffende de defensie eene reorganisatie der strijdkrachten voorstelde, wenschte in geval van oorlog het leger te versterken met pradjoerits, waartoe elk district een zeker con-

tingent moest leveren. De lichting van ieder district zou plaats hebben door het invoeren van eene militaire conscriptie. Het denkbeeld vond evenwel bij de Indische autoriteiten zoo veel tegenstand, dat het nimmer tot uitvoering is gekomen.

Als overblijfselen van al die pogingen bestaan thans alleen nog het legioen van Mangkoe Negoro en de korpsen barisan van Madoera, welke laatsten sedert de opheffing van het Inlandsche zelfbestuur op Madoera (1885) gouvernementsbarisan zijn geworden. De waarde van deze korpsen en van het legioen is — vooral na hunne reorganisatie in 1891 — volstrekt niet gering te schatten, mits bij mobilisatie aan die troepen Europeesche officieren en kader worden toegevoegd. Hetzij zelfstandig, hetzij in vereeniging met korpsen van het leger kunnen zij gedurende een oorlog voor militaire doeleinden aangewend, doch bezwaarlijk als eene *reserve* voor het leger aangemerkt worden.

Evenmin kan als zoodanig worden beschouwd de *Koloniale Reserve*, al zou men het uit den naam kunnen opmaken. Dit korps heeft zijn ontstaan te danken aan de Indische Brigade, waarvan de oprichting — onder den indruk der toenmalige gebeurtenissen in Atjeh — bij Koninklijk Besluit van 9 Maart 1874 bevolen werd. Daarbij werd bepaald, dat in Nederland een korps zou worden opgericht, geschikt en gereed om, wanneer noodig, naar de koloniën gezonden te worden tot aanvulling of tijdelijke versterking van de strijdkrachten aldaar. Voornamelijk om finantieele redenen zagen echter opvolgende Ministers van Koloniën geene kans om dit korps op te richten en zoo bleef het achterwege, totdat in 1890 het Koninklijk Besluit van 1874 werd ingetrokken en de tijdelijke oprichting van de Koloniale Reserve, bestaande uit eene reconvallescenten-afdeeling te Zutphen en eene valiede-afdeeling te Nijmegen, werd vastgesteld. Hoewel de Koloniale Reserve slechts bij wijze van proef opgericht werd, koesterde men van dat valiede gedeelte groote verwachtingen. Het zou een flink korps worden, aanvankelijk bestaande uit infanterie-compagnieën, doch later uitgebreid met Cavalerie en Artillerie, in staat om niet alleen de aanvulling van het Indische leger te beheerschen, zoodat

het Koloniaal Werfdepôt te Harderwijk weldra overbodig zou worden, maar ook om tot reserve van dat leger te dienen door het uitzenden van voltallige, volledig geëncadreerde compagnieën in geval het Indische leger tijdelijk aanzienlijke versterking noodig had. Voorstanders van de Indische Brigade hoopten nu hunne droombeelden verwezenlijkt te zien. Van daar, dat men niet karig was met het toestaan van gelden voor de oprichting en instandhouding van het proefkorps, dat reeds dadelijk op ruime leest geschoeid werd. De verwachtingen werden echter jammerlijk teleurgesteld. Te vergeefs werd door eene indeeling in 3 valiede compagnieën de schijn gegeven alsof het korps als reserve voor het Indische leger eenige beteekenis had, doch die 3 compagnieën hebben te zamen nooit grooter sterkte gehad dan een paar honderd man, waarvan een groot gedeelte kader.

Bij Koninklijk Besluit van 24 September 1909 N°. 84 werd de tijdelijke instelling in eene permanente, doch met eene gewijzigde bestemming, veranderd. Van de bij genoemd besluit gevoegde Regeling luidt § 3: „Het korps is te beschouwen als een hier te lande gedetacheerd onderdeel van het Leger in Nederlandsch-Indië en staat rechtstreeks onder de bevelen van den Minister van Koloniën, behoudens de gevallen van oorlog of oorlogsgevaar, waarin het in zijn geheel, en andere buitengewone omstandigheden, waarin het alleen voor zoover de gewapenden betreft, ter beschikking kan worden gesteld van den Minister van Oorlog”.

Derhalve kan de Koloniale Reserve met meer recht eene reserve voor het Nederlandsche dan voor het Indische leger worden genoemd. Trouwens, het bestaan van Indische reserves *in Nederland* is eene anomalie; meer behoef ik er niet van te zeggen.

Meer waarde zou daarentegen gehecht kunnen worden aan den, op goede beginselen berustenden maatregel, welke in 1902 bij wijze van proef werd genomen, n.l. om *in Nederlandsch-Indië* eene reserve te vormen van aldaar gevestigde gewezen militairen beneden den graad van onderluitenant, die nog fysiek geschikt zijn voor dat gedeelte van den militairen dienst, waartoe zij laatstelijk in het leger behoorden, en die

zich vrijwillig voor den dienst bij de reserve hebben verbonden. Ofschoon de proef tot heden werd voortgezet, zijn de resultaten — althans wat Inlanders betreft — bedroevend te noemen, want op 1 April 1912 hadden zich voor de legerreserve verbonden 456 Europeanen, 5 Amboineezen en 15 Inlanders. Wel sprak de Minister van Koloniën bij de behandeling der Indische begrooting van het vorige jaar op optimistischen toon over den toeloop tot de reserve, omdat er in een jaar tijds 48 personen bijgekomen waren, hetgeen aan een der Kamerleden de vraag ontlokte „is dat nu ernst of scherts?“, duidelijk is het, dat deze legerreserve van niet veel beteekenis kan worden geacht, gelet op de belangrijke aanvulling van levende strijdkrachten, welke voor het bieden van hardnekkigen tegenstand tegenover een B. V. beslist noodig zal zijn.

Bij instelling *eener Europeesche militie* verkrijgt men daarentegen de beschikking over eene reserve, waarmede de verliezen bij het Europeesche element van het leger ruimschoots kunnen worden aangevuld, zelfs al mocht het cijfer dier verliezen 30 à 40 % van de oorlogssterkte bedragen; een percentage, dat blijkens de ervaring van de laatste groote oorlogen slechts uiterst zelden bereikt wordt. ¹⁾

Eene Inlandsche militie zal ons even zoo aanvullingstroepen voor het Inlandsche element verschaffen, doch zoo lang zich tegen de instelling daarvan nog te groote bezwaren verzetten, moet getracht worden door krachtiger middelen dan die, welke thans worden toegepast, eene kunstmatige reserve in 't leven te roepen. Blijkens de Memorie van Toelichting, behoorende bij de Indische begrooting voor 1912, bestaat het voor-nemen om zulk eene reserve te vormen, door in vreedstijd goed gesignaleerde Inlandsche militairen in civielen dienst te doen overgaan onder verplichting om voor herhalingsoefeningen en bij mobilisatie onder de wapenen te komen. Het ligt evenwel niet op mijn weg, op deze aangelegenheid nader in te gaan.

Weder tot de Europeesche militie terugkeerende, moet het verder een groot voordeel genoemd worden, dat door die instelling het *Nederlandsche* element in het Indische leger der toe-

¹⁾ Zie *Wetenschappelijk Jaarbericht*, 1910, bladz. 4.

komst in oorlogstijd belangrijk zal worden uitgebreid, ten gevolge waarvan de strijd tegen een B.V. met *meer geestdrift* zal worden gevoerd. Deze factor speelt toch bij de verdediging van een land eene zeer voorname rol en wie anders dan een Nederlander of Indo-Nederlander kan in dien strijd de ware geestdrift gevoelen? En op die geestdrift mag gerekend worden; dat bewijst de spontane uiting van vaderlandsliefde der Indische Nederlanders bij het begin van den Zuid-Afrikaanschen oorlog, toen men geheel buiten bemoeienis der Regeering op vele plaatsen in den Archipel trachtte door het oprichten van vrijwilligerskorpsen tot volksweerbaarheid te geraken.

Het Nederlandsche element in het leger op andere wijze te versterken is *onmogelijk*. Grootere suppletie van Nederlanders uit het moederland in tijd van oorlog is niet te verwachten; de grootste troepencontingenten van Nederlandsche vrijwilligers of miliciens zullen trouwens niet baten, wanneer zij Indië niet veilig of tijdig kunnen bereiken. Eene grootere sterkte van het Nederlandsche element bij het leger uitsluitend door *werving* te verkrijgen, gaat buitendien boven onze finantieele krachten. Daarentegen zijn de kosten eener militie betrekkelijk gering.

Uit een *finantieel* oogpunt is dus het groote voordeel van invoering van den militairen dienstplicht onder de Nederlanders in Indië, dat daardoor in geval van oorlog eene zoo hoogst noodzakelijke uitbreiding van het Nederlandsche element wordt verkregen met belangrijk minder kosten dan door eene uitbreiding van het staande leger met Nederlandsche vrijwilligers, zoo die uitbreiding te verwezenlijken ware.

Uit een *politiek* oogpunt is het wenschelijk om het aantal vreemdelingen in het Indische leger tot een minimum te beperken. De invoering van militairen dienstplicht zal dit bevorderen, want het is niet onwaarschijnlijk, dat miliciens na kennismaking met den militairen dienst neiging zullen gevoelen als vrijwilliger bij het staande leger over te gaan. En hoe ruimer de bron aan Nederlanders vloeit, hoe meer het vreemdenelement tot geringere verhoudingen kan worden teruggebracht.

Uit een *maatschappelijk* oogpunt is de invoering van militairen dienstplicht voor elk land goed. Talloos zijn de geschriften, die daarover in den breede uitweiden, zoodat het overbodig is, het hier nog eens op nieuw te gaan betoogen. Het zij mij evenwel vergund, enkele woorden te weiden aan de voordeelen, welke speciaal voor de Indische samenleving uit de invoering eener militie kunnen voortspruiten.

Mij komt het voor, dat de opvoedende kracht, welke gezegd wordt van den militairen dienstplicht uit te gaan, in Ned.-Indië nog heilzamer zal werken dan elders, omdat juist enkele eigenschappen, welke in het bijzonder in het leger worden aangekweekt, onder de lagere klassen der Indo-Europeesche maatschappij minder goed ontwikkeld zijn. Ik doel hier op de begrippen van orde en tucht, die veelal, ten gevolge der eigenaardige opvoeding, bij Indo-Europeesche jongelieden gemist worden. Voor die klasse van jongelieden vloeien door de invoering van dienstplicht voor henzelfen groote voordeelen voort, doordat de school in het leger hen geschikter maakt voor het bekleeden van verschillende betrekkingen, ergo van hen nuttiger leden der maatschappij zal maken.

Maar wat bovenal niet moet vergeten worden, is, dat onder de in zielental sterk aanwassende Indo-Europeesche bevolking de armoede hoe langer hoe meer toeneemt. En waar de armoede toeneemt, daar wordt de zedeloosheid groter, daar neemt de bevolking der gevangenissen toe, daar wordt de veiligheid geringer. Indien beteugeling van armoede staatsplicht wordt geacht en de militaire dienstplicht elk volk releveert, dan, Mijne Heeren! zal ongetwijfeld de instelling eener militie onder de Indo-Europeesche bevolking op Java een der krachtigste middelen zijn tot bestrijding van het zoo zeer gevreesde pauperisme.

De bekende godsdienstleeraar JOH. VAN DER STEUR, die zeker wel een autoriteit op paedagogisch gebied genoemd mag worden, uitte zich als lid der meergenoemde Pauper-enquêtecommissie als volgt:

„In het algemeen toch is de militaire dienst voor behoeftige Europeesche jongelieden uitstekend.... Ook ik heb de ondervinding opgedaan, dat de Indo-Europeesche jongens

wel willen werken, doch dat er alleen volharding onder te krijgen is, als zij geheel onder direct toezicht staan . . . De min of meer *militaire tucht*, de militaire, dus mannelijke en niet verwijfde opvoeding zou alleen reeds een *zegen* voor onze jongens zijn. *Tucht*, verstandige tucht, dat is een der grootste behoeften voor onze Indische jongens."

De plaatselijke Paupercommissie te *Semarang* beval invoering van algemeenen dienstplicht aan tot ontwikkeling van *energie*, tot ontwikkeling der *discipline* en tot bestrijding van de *zucht* om te blijven in het milieu, waarin men geboren is en om de zelfde betrekking, als de vader had, te bemachtigen. Het zelfde denkbeeld bevat ook het verslag van de plaatselijke commissie te *Soemenap*, volgens welke door invoering van den algemeenen dienstplicht de Indo's van de kleinere binnenplaatsen gedwongen zouden worden, hunne bekrompen omgeving te verlaten, tucht en orde te leeren, terwijl zij beter in de gelegenheid zouden zijn om naar iets anders om te zien dan hunne geboorteplaats kan opleveren.

In het *Koloniaal Weekblad* van 21 April 1904 lezen we: „ . . . het geheele pauperismevraagstuk draait om *gebrek aan wil* bij den Indo; leeglooperij zou door dienstname be-teugeld worden en van pauperisme zou geen sprake meer zijn; een groot voordeel zou bereikt zijn als ze (de paupers) *leerden gehoorzamen, zich inbinden, en iets uitvoeren voor den kost.*"

Uit een en ander moge blijken, dat de algemeene regel, dat de dienstplicht een element van volksopvoeding is, voor Indië zijne volle kracht bezit.

De reeds genoemde godsdienstleeraar VAN DER STEUR bepleit invoering van dienstplicht voor Europeanen nog om eene andere reden. Het komt n.l. voor, dat personen die feitelijk tot de bevolgingsklasse der Inlanders behooren, door allerlei bedriegelijke voorstellingen Europeaan trachten te worden, ten einde aan de op de Inlandsche bevolking drukkende heerdiensten te ontkomen. In zijn brief van 28 Juli 1900 aan de Regeering schrijft VAN DER STEUR: „Ik ben ervan overtuigd, dat er geen krachtiger middel aan de eene zijde gevonden zal worden om de Europeesche maatschappij te zui-

veren van elementen, die er niet in hooren, als het feit, dat Europeanen hier *moeten* dienen en, evenals de Javaan zijne plichten van heerediensten, enz. heeft na te komen, ook een plicht aan het land verschuldigd is. Ieder, die nu door leugenachtige praktijken Europeaan tracht te worden, zal er zich dan wel voor wachten."

Ten slotte verwacht ik voor mijn persoon van de instelling van den persoonlijke dienstplicht nog het groote voordeel, dat door het gedwongen samenzijn van burgers en militairen de positie, welke laatstgenoemden in de Europeesche samenleving innemen, zal worden gereleveerd. In Europa is de militair in zijne vrije uren burger met de burgers, in de groote burgermaatschappij en het zeer ontwikkelde openbare leven vindt hij vele punten van aanraking; in Indië daarentegen staat de Europeesche militair, zelfs de onderofficier, feitelijk buiten de Europeesche samenleving, een toestand, welke in de eerste plaats voor het leger zelf nadeelig is. Bij de overgrootte meerderheid der Europeesche inwoners van Indië heerscht eene schandelijke onverschilligheid ten opzichte van den soldaat, met wien zij liever niet in aanraking wenscht te komen. Nog altijd wordt laag neergezien op den fuselier, wordt in het soldaat-zijn iets oneervols, iets onwaardigs gezien. Doch die minachting verdient — in 't algemeen gesproken — de fuselier noch zijn werk. Heeft aan dat werk van den fuselier, die daarbij vaak ongeloofelijke ontberingen en buitengewone vermoeienissen had te doorstaan, die meermalen ziek, uitgeput, gewond of voor zijn leven verminkt daarvan terugkeert, de nationale handel niet ontzaglijke voordeelen te danken? Werden door zijn arbeid niet schatten toegevoegd aan het Nederlandsch kapitaal? Werd met zijne hulp niet uitbreiding van gevreesde besmettelijke ziekten voorkomen? Werd ten behoeve van wetenschap en industrie niet aan hem zelfs de exploratie van onbekende landstreken opgedragen? Maar die onverschilligheid en minachting zullen plaats maken voor *waardering*, zoodra de burger, als gevolg van zijne intrede in de kazerne, belang zal gaan stellen in het lot van zijn wapenbroeder, den beroeps soldaat, daarvan ben ik overtuigd. Eene waarde-

ring, die van de meer ontwikkelde klassen der maatschappij uitgaat, breidt zich al heel spoedig onder de lagere klassen uit. Ongetwijfeld zullen dan het gevoel van eigenwaarde van den fuselier en zijne zucht om zijn beroep hoog te houden toenemen, hetgeen niet zal nalaten een gunstigen invloed uit te oefenen op het geheele Indische leger.

Mijne Heeren! Ik eindig hier mijne beschouwingen over de voor- en nadeelen, welke aan de instelling eener Europeesche militie op Java en Madoera verbonden kunnen zijn. Ik vlei mij geenszins met de gedachte alle quaesties behandeld te hebben, welke in het leven kunnen geroepen worden door het treffen van een maatregel, die zóó diep in het volksleven ingrijpt en het in vroeger tijden opgetrokken gebouw van volkszeden en gewoonten min of meer krakend uit de oude voegen wrikt. Evenwel heb ik er naar gestreefd, de *meest naar voren tredende* vraagstukken in beschouwing te nemen en valsche voorstellingen omtrent de gevolgen van de invoering van verplichten krijgsveld te ontzenuwen. Na overweging van voor- en nadeelen kom ik dan tot de volgende conclusiën:

1o. dat de voordeelen in beteekenis de nadeelen verre overtreffen, zoodat daarom invoering van eene militie onder de Europeesche bevolking op Java het doel kan, mag en moet zijn, waarnaar gestreefd moet worden;

2o. dat de instelling bilijksheidshalve gepaard moet gaan met of gevolgd moet worden door het verleenen van meerdere staatsburgerlijke rechten, als medezeggenschap in het bestuur, meerdere vrijheid van vereeniging en vergadering, enz., m.a.w. dat eene wijze staatkunde den band tusschen rechten en plichten nauwer zal dienen toe te halen; en

3o. dat het wenschelijk is de instelling te doen berusten op eene concrete bepaling van het Regeerings-Reglement, dat daarom gewijzigd dient te worden.

Dat de zaak eene uiterst zorgvuldige voorbereiding vereischt, behoeft geen betoog. Zoo zal eene zuiverder en meer gedetailleerde bevolkingsstatistiek betere gegevens moeten verschaffen betreffende het aantal mannen, dat onder de wapenen is te brengen. Ook zal het kader en het aantal officieren van het

staande leger moeten worden uitgebreid voor het leveren van de vereischte opleidingskrachten; waarschijnlijk zullen enkele kazernes moeten worden bijgebouwd, enz. Die tijd van voorbereiding kan dan worden benut om den dienstplicht onmiddellijk na de invoering er van zoo vruchtdragend mogelijk te doen zijn, en wel door:

a. invoering van schoolplicht voor alle Europeesche kinderen, opdat de dienstdtijd zoo min mogelijk behoeft verlengd te worden ten gevolge van onvoldoende intellectueele ontwikkeling;

b. invoering van gymnastiek als leervak op alle scholen in Nederlandsch-Indië;

c. opening van de gelegenheid tot het ontvangen van voorbereidend militair onderwijs in de Europeesche bevolkingscentra;

d. tijdig het aantal officieren en overig kader van het staande leger uit te breiden, opdat dit bij invoering der militie zonder bezwaar door het staande leger kan worden afgestaan.

Heb ik in het voorgaande getracht, U, Mijne Heeren, een overzicht te geven van de bezwaren, welke tegen de invoering eener Europeesche militie op Java te berde gebracht kunnen worden, en van de voordeelen, welke voor den Staat uit de instelling kunnen voortvloeien, thans verzoek ik nog enkele oogenblikken Uwe welwillende aandacht, wanneer ik in hoofdtrekken zal aangeven, hoe naar mijne meening zulke een militie op de meest doelmatige wijze ingericht zou kunnen worden, waarbij ik uitga van de grondbeginselen, welke ik reeds hierover ontwikkeld heb.

Een ontwerp-regeling van de militie wordt geheel beheerscht door de vraag, welk gebruik men van die soort troepen bij mobilisatie wenscht te maken.

Enkele schrijvers, ¹⁾ die invoering van dienstplicht bepleiten, zijn van meening, dat men, zonder ernstige stoornis te weeg

¹⁾ Zie: KOOY, „Indië Weerbaar”, *Indisch Militair Tijdschrift*, 1904, Ie deel; L. H. BERG, „Algemeene Dienstplicht in Ned.-Indië”, *Indisch Militair Tijdschrift*, 1907, IIe deel.

te brengen in den geregelden gang van zaken in de burgermaatschappij, d. w. z. zonder benadeeling van het algemeen belang, de militie op Java geen voldoende graad van geoefendheid kan doen bereiken, om haar met vertrouwen, en zonder de schuld van onnoodig te veel vergoten bloed op zich te laden, in *eerste linie* tegen een B. V. te gebruiken — althans niet in den eersten tijd van den oorlog. Zij wenschen daarom de militie meer in den vorm van een landstorm of eene gewapende burgerwacht, samengesteld uit personen, die in vredes-tijd niet als soldaat hebben gediend, doch op de wijze der tegenwoordige Schutterijen worden geoefend om in oorlogstijd als troepen in tweede linie benut te worden.

Het behoeft natuurlijk geen betoog, dat van eene op zoodanige wijze gevormde militie de kosten en de der burgerij opgelegde lasten betrekkelijk gering zullen zijn. Evenwel bestaat naar mijne meening aan versterking der strijdkrachten in tweede linie voor eene verdediging van Java geene of weinig behoefte, want in die linie zal, gedurende het geheele verloop van den oorlog, met een gering aantal troepen kunnen worden volstaan en zijn de korpsen barisan van Madoera en het legioen van Mangkoe Negoro daartoe bijzonder geschikt. Bovendien zou de Opperbevelhebber, die eene eventueele verdediging van Java zal hebben te leiden, in hooge mate in de keuze zijner strijdmiddelen belemmerd worden. Wel is waar zal een verstandig bevelhebber, althans in den aanvang van den oorlog, geene gemobiliseerde burgerscharen in eerste linie plaatsen, doch de bevoegdheid om daartoe over te gaan, wanneer hij zulks noodig acht, mag hem niet ontnomen worden. En in zulk een geval lijkt het mij *immoreel* toe om dergelijke minderwaardige troepen tegenover moderne legers te stellen. Nu moge men hopen, dat de vijand ons na het uitbreken van den oorlog den tijd zal laten om het gehalte dier minderwaardige troepen te verhoogen, doch het komt mij *zeer gevaarlijk* voor om op zulk eene vage hoop een zoo belangrijk stelsel te baseeren. Ik ben derhalve van meening, dat de gevechtswaarde van troepen, gevormd op de wijze als door evenbedoelde schrijvers gewenscht, zóó uiterst gering zal zijn, dat de op zulk eene wijze verkregen ver-

hooging der weermacht niet opweegt tegen de — zij het dan ook betrekkelijk geringe — kosten en de aan de burgerij opgelegde lasten.

Zooals ik reeds heb kenbaar gemaakt, ga ik dan ook van een geheel ander beginsel uit en heeft de instelling eener militie alleen dan nut, wanneer zij leidt tot *vermeerdering en aanvulling van het Europeesche element van het leger*, dus van een deel der levende strijdkrachten, *welke in eerste linie zullen hebben op te treden*, en wel — indien de Opperbevelhebber zulks in het belang der verdediging mocht noodig achten — onmiddellijk bij het verschijnen van den eventueelen aanvaller op Javas kusten, dus *bij de landing*. En waar de burgers, die gedwongen worden mede te werken tot verdediging der Koloniën, billijkerwijze beschermd moeten worden tegen de mogelijkheid van gebruikt te worden voor eene taak, welke vervulling boven hunne krachten gaat, daar dienen zij ook eene militaire opleiding te ontvangen, welke hen tot geschikte verdedigers van het grondgebied van den Staat maakt. De opleiding van den burger tot weerbaar man behoort derhalve niet achter te staan bij dien van zijn strijdmakker, den vrijwilliger. Bij de opleiding van dezen is men evenwel niet aan tijd gebonden, de militaire vorming van den milicien daarentegen dient om begrijpelijke redenen binnen den kortst mogelijken tijd voltooid te zijn.

Het minimum van tijd vast te stellen, waarin het mogelijk is den Indo-Nederlandschen dienstplichtige geheel voor zijne oorlogstaak op te leiden, is uit gebrek aan ervaring niet doenlijk. De practijk kan daaromtrent slechts zekerheid verschaffen. De opleiding van den Nederlandschen milicien daarbij als richtsnoer aan te nemen, is bezwaarlijk, omdat aan den eenen kant het intellectueele peil van de Europeesche bevolking op Java door het ontbreken van een arbeiders- en boerenstand *gemiddeld* hooger staat dan dat der bevolking in het moederland, doch aan den anderen kant het tropische klimaat den duur der dagelijksche oefeningen zeer beperkt. Bovendien loopen de meeningen van deskundigen in ons vaderland hemelsbreed uiteen over de vraag of de duur van

den oefentijd van den Nederlandschen milicien wel als voldoende kan worden aangemerkt. ¹⁾

Een tiental jaren geleden besprak de toenmalige Kapitein van den Generalen Staf van het Indische leger W. R. DE GREVE in eene bijeenkomst dezer Vereeniging ²⁾ o. m. de invoering van eene Europeesche militie en toonde hij zich daarbij een voorstander van algemeenen dienstplicht met zeer korten diensttijd volgens het Zwitsersche systeem van legervorming. Ik betwijfel ten zeerste of dat systeem *voor Nederlandsch-Indië* aanbeveling verdient, omdat invoering van militair voorondericht, dat bij het Zwitsersche stelsel toch eene zeer voorname rol speelt, in Indië zeer bezwaarlijk zal zijn met het oog op de geringe doch zeer verspreid wonende Europeesche bevolking, en omdat het lezen van de door Majoor ALTING VON GEUSAU op 15 Maart van dit jaar te Breda gehouden voordracht over „Het Zwitsersche leger” ³⁾ bij mij de overtuiging gevestigd heeft, dat men de eigenschappen, gevoelens en opvattingen van den Zwitser zou moeten bezitten — wat bij den Nederlander, noch bij den Indo 't geval is — om het Zwitsersche systeem te kunnen toepassen. Laat ik hier echter dadelijk bijvoegen, dat ook Kapitein DE GREVE met het Zwitsersche stelsel — naar locale toestanden gewijzigd — slechts „troepen van tweede linie” wenschte te vormen, waarvan de geoefendheid na het uitbreken van den oorlog kon verbeterd worden, omdat hij van meening is, dat een vijandelijk landingsleger niet dan minstens 2 maanden na genoemd tijdstip op onze kusten behoeft verwacht te worden, met welke meening ik mij — zooals reeds gezegd — niet kan vereenigen. Wel bestaat *de kans*, dat er eenige tijd zal verlopen tusschen het uitbreken van den oorlog en de landing van het veroveringsleger, doch *er op te rekenen* en er een belangrijk stelsel op te ba-

¹⁾ Zie de voordracht van W. H. VAN TERWISGA en de discussie daarover in het *Orgaan der Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap*, 1906/07, en die van G. C. A. FABIUS in idem 1907/08.

²⁾ *Orgaan der Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap*, 1901/02, 6e Verslag.

³⁾ Zie *Orgaan der Vereeniging ter beoefening van de Krijgswetenschap*, 1911—1912, 5e Verslag.

seeren, dat, ik herhaal het nogmaals, acht ik verwerpelijk.

Ten einde bij het ontwerpen eener regeling van den dienstplicht op Java den tijdduur der eerste opleiding te kunnen bepalen, lijkt het mij het beste, het oog te richten op den tijd, welke gemiddeld noodig is voor het opleiden van den Europeeschen vrijwilliger tot een bruikbaar soldaat tegen een gelijkbewapenden tegenstander. Nu duurt diens africhting bij het wapen der Infanterie in den regel niet langer dan 6 maanden en gaat hij daarna tot verdere opleiding over bij een der veldbataljons. In verband hiermede en met het oog op het feit, dat de Indische miliciens het acclimateeringsproces reeds hebben doorgemaakt, geloof ik, dat het bij eene doelmatige wijze van oefenen wel mogelijk zal zijn om bij de onbereden wapens in 8 maanden tijds den man eene zoodanige opleiding te geven, dat hem geen onrecht wordt aangedaan, wanneer hij in eerste linie tegenover den vijand gebracht wordt. Ik herhaal evenwel, dat de practijk zal moeten uitwijzen of ik mij in dien tijdduur vergis.

De oefentijd moet zoo nuttig mogelijk besteed worden; daarom mogen geene miliciens aan de oefeningen onttrokken worden voor corveeën, employementen, garnizoensdiensten, enz. Zoo veel mogelijk moeten deze diensten door dwangarbeiders of vrije koelies en door afgerichte manschappen van het staande leger verricht worden.

Aanstaande militieplichtigen moeten voorts zoo veel doenlijk in de gelegenheid gesteld worden tot het ontvangen van onderricht, om een zekeren graad van vóórgeoeffendheid te erlangen. Die gelegenheid bestaat in alle garnizoenen van het staande leger. Voor hen, die aan de te stellen eischen voldoen, moet de duur van den eersten oefentijd bekort worden.

Ten einde de toch reeds geringe krachten niet te versnipperen, den druk op de bevolking aanvankelijk niet zwaarder te maken en de organisatie der militie in den eersten tijd na hare geboorte zoo eenvoudig mogelijk te doen zijn, komt het mij wenschelijk voor, de dienstplichtigen voorloopig uitsluitend te doen opleiden voor het wapen der Infanterie, voor welke troepensoort in alle legers de opleiding den minsten tijd in beslag neemt. Wel is waar duurt in de

meeste militielegers de eerste oefentijd bij de Vesting-Artillerie in den regel niet langer dan bij de Infanterie en zou het zelfs aanbeveling verdienen om een gedeelte der Indische militie voor de Vesting-Artillerie te bestemmen, waardoor het mogelijk zou zijn om dit onderdeel van het staande leger eene inkrimping te doen ondergaan, ten einde de Bereden Artillerie te kunnen uitbreiden, hetgeen dringend noodzakelijk zal zijn om eene gewenschte verhouding tusschen het aantal geweren en het aantal vuurmonden te verkrijgen, doch om de zoo even genoemde redenen acht ik het wenschelijk van indeeling van miliciens bij andere wapens dan bij dat der Infanterie af te zien, totdat meerdere ervaring betreffende het stelsel ons daartoe in staat stelt. In ieder geval zullen miliciens alleen bij de zoogenaamde combattanten gevonden mogen worden, niet bij verschillende diensten of het schrijverspersoneel, de stafmuziek of andere non-combattanten. Intusschen geldt hetgeen ik omtrent de indeeling zeide uitsluitend de dienstplichtigen, welke hunne eerste opleiding in Indië ontvangen. Zij, die in Nederland bij een ander wapen dan dat der Infanterie werden opgeleid, volgen uit den aard der zaak de herhalingsoefeningen bij het wapen, waartoe zij behooren, en dienen in oorlogstijd tot versterking of aanvulling daarvan. Ook moet natuurlijk van bijzondere vakkennis partij getrokken worden. Zoo zouden bijv. geneesheeren bij de militie kunnen dienen als officier van gezondheid, apothekers als militair apotheker, ingenieurs als officier bij de genietroepen, telegrafisten bij de telegraafafdeelingen, ziekenverplegers bij het hospitaalpersoneel, enz. Voor dezulken is natuurlijk nog eenige militaire instructie noodig, welke echter zoodanig kan geregeld worden, dat ze zoo min mogelijk drukkend werkt.

De vraag is nu, *waar* moet de opleiding plaats hebben, bij de veld-, bij de depôtbataljons of bij afzonderlijk op te richten korpsen?

Aangezien de militie slechts voor het voeren van den oorlog tegen een B.V., het staande leger ook in de oorlogvoering tegen een I.V. geoefend moet worden, de wijze van oefenen dus reeds daarom zal verschillen, komt mij eene indeeling

der miliciens bij korpsen van het staande leger minder gewenscht voor. Bovendien eigenen de veldbataljons zich niet voor opleiding van recruten en kunnen deze bataljons ten allen tijde geroepen worden om op expeditie te vertrekken.

Het geringe aantal Europeesche compagnieën bij de depôt-bataljons maakt eene indeeling der miliciens daarbij bezwaarlijk, omdat alsdan de compagnieën te groot en dientengevolge de taak van den compagnies-commandant te veel omvattend zouden worden. Nu zouden de depôtbataljons wel met één of meer compagnieën miliciens kunnen worden uitgebreid, doch dit geeft geene besparing in kosten, omdat dan toch hoogst waarschijnlijk aan- of bijbouwing van logiesruimte noodzakelijk zal zijn en niet met een geringer aantal officieren en kader kan worden volstaan dan bij indeeling der miliciens in afzonderlijke, nieuw op te richten korpsen. Dit laatste leidt bovendien tot belangrijke vereenvoudiging in de administratie en zal de vrees van sommige ouders voor den verderfelijken invloed der Europeesche vrijwilligers op hunne onschuldige zoons verminderen.

Ter besparing van vervoerkosten en om het mogelijk te maken, dat het meerendeel der miliciens binnen één dag de plaats van opkomst kan bereiken, zou ik Java met Madoera in 3 militiedistricten verdeelen. Als plaats van opkomst der dienstplichtigen uit de residentiën Bantam, Batavia, Cheribon en Preanger-regentschappen, te zamen vormende het *West-Javadistrict*, zou ik kiezen *Bandoeng*; voor die der dienstplichtigen uit de residentiën Pekalongan, Semarang, Madioen, Soerakarta, Djokjakarta, Kedoe en Banjoemas, te zamen vormende het *Midden-Javadistrict: Magelang* en voor die der miliciens uit de residentiën Rembang, Soerabaja, Madoera, Pasoeroean, Kediri en Besoeki, te zamen vormende het *Oost-Javadistrict: Malang*. Door deze indeeling is de Europeesche bevolking ongeveer gelijkelijk over de 3 districten verdeeld. Wel is waar zouden de transportkosten nog minder zijn, wanneer als plaatsen van opkomst Batavia, Semarang en Soerabaja gekozen werden, omdat dan zeker het $\frac{2}{3}$ gedeelte der dienstplichtigen in het geheel niet behoefde te reizen, maar die warme, ongezonde kustplaatsen lijken mij

minder geschikt voor opleiding van personen, die niet aan militaire oefeningen gewoon zijn, terwijl daarentegen plaatsen met een koel bergklimaat de gelegenheid bieden om ook nog in de namiddagen te oefenen. Te Bandoeng, Magelang en Malang zijn afdeelingen van het staande leger in garnizoen, zoodat voor de oefeningen der militie gebruik gemaakt kan worden van de aanwezige exercitie- en schietterreinen, gymnastiek- en schermlocalen, enz.

Indien nu mijne berekening van de sterkte eener lichter niet al te zeer van het werkelijke cijfer verschilt, dan zal in ieder der districten jaarlijks aan ongeveer 140 à 150 recruten eene eerste opleiding gegeven moeten worden. Daartoe zou ik op de 3 plaatsen van opkomst willen oprichten *recrutenscholen*, waarvan de instructeurs (officieren en kader) zullen getrokken moeten worden uit het staande leger, welks formatie daartoe permanent zal moeten worden uitgebreid. Per recruten school acht ik noodig: 1 kapitein, 3 luitenants, 1 sergeant-majoor, 1 fourier, 10 sergeanten en 15 korporaaals. De 3 scholen onder het oppertoezicht van een hoofdofficier, die voor de oefening der recruten verantwoordelijk is tegenover den Commandant van het Leger, en aan wien een luitenant als adjudant wordt toegevoegd. De instructeurs dienen tevens tot vorming van militiekader. Gedurende den tijd, waarin geene miliciens onder de wapenen zijn, kan het kader der recruten scholen geheel of gedeeltelijk bij afdeelingen van het staande leger gedetacheerd worden. In oorlogstijd dient het tot encadreering van een deel der militie, zooals we straks zullen zien.

Van de 8 maanden, die de miliciens bij de recruten scholen doorbrengen, zou ik de eerste 5 besteed willen zien aan de individueele opleiding van den man, de laatste 3 aan compagnies- en bataljonsoefeningen, waarbij, zoo noodig, gebruik gemaakt kan worden van afdeelingen van het staande leger.

Is nu de eerste opleiding voltooid, dan rijzen de vragen: waarbij moeten de miliciens dan worden ingedeeld, welk gebruik zal bij mobilisatie van hen worden gemaakt?

Hen na voltooiing der eerste opleiding over de veldbataljons van het staande leger te verdeelen, komt mij minder

gewenscht voor. Na de totstandkoming der jongste reorganisatie der veldbataljons zullen alle compagnieën zijn samengesteld uit 1 sectie Europeanen en 3 sectiën Amboineezen en Inlanders. Laat men nu die sectie Europeanen gedeeltelijk bestaan uit miliciens, die slechts zelden en dan nog maar voor korten tijd onder de wapenen komen, dan zullen in vreedestijd de sectiën eener compagnie nimmer van gelijke sterkte zijn, hetgeen een bezwaar bij de oefeningen zou opleveren. Laat men daarentegen de vredesorganisatie eener compagnie onveranderd, doch wordt in oorlogstijd het aantal Europeanen per compagnie met een zeker aantal miliciens uitgebreid, dan zou de samenstelling dier eenheden in oorlogstijd eene geheel andere zijn dan in tijd van vrede, hetgeen een nadeeligen invloed op de gevechtswaarde dier eenheden zal uitoefenen en daarom ten stelligste moet worden ontraden. Het meest gewenscht lijkt het mij daarom uit de militia *afzonderlijke korpsen* te vormen.

Van de 12 jongste lichtingen zouden in ieder district 2 bataljons gevormd kunnen worden, in 't geheel dus 6 bataljons, met de bestemming om in oorlogstijd in hun geheel aan het veldleger te worden toegevoegd. Uit de overige 10 lichtingen ware in elk district een reserve-afdeeling of depôt te vormen, met de bestemming om de verliezen aan Europeanen gedurende den oorlog aan te vullen.

De eerstbedoelde 6 bataljons moeten reeds in vreedestijd en niet eerst bij mobilisatie gevormd worden; daarom moeten de herhalingsoefeningen tevens dienen tot het verkrijgen van samenhang in den troep en tot samenstelling der eenheden, waarmede te velde getrokken kan worden. Aangezien de reserve-afdeelingen niet bestemd zijn om in haar geheel te velde gezonden te worden, kan voor haar eene organisatie in tijd van vrede achterwege blijven. Bij mobilisatie worden de oudste 12 lichtingen in ieder district eenvoudig in een depôt verzameld.

Om een militia-veldbataljon in elk district te kunnen samenstellen zullen niet minder dan 6 lichtingen onder de wapenen moeten komen. Iedere lichting telt ongeveer 140 man; het verloop der lichtingen in aanmerking nemende, zal

dus met 6 lichtingen een bataljon van p.m. 600 man gevormd kunnen worden. In verband hiermede zullen de militieplichtigen na afloop van hun eersten oefentijd gedurende de eerste 12 jaren hunner inlijving bij de militie nog 5 maal voor herhalingsoefeningen moeten worden opgeroepen, en wel in het 3e, 5e, 7e, 9e en 11e jaar. Het opkomen voor de herhalingsoefeningen is dus tevens eene mobilisatie voor elk der militie-veldbataljons.

Den duur der herhalingsoefeningen zou ik, met het oog op het vrij groote aantal, op hoogstens 14 dagen vastgesteld willen zien, reisdagen inbegrepen, terwijl die periode zou moeten samenvallen met de laatste 14 dagen van den eersten oefentijd eener nieuwe lichting.

Als de meest gunstige tijd voor eerste opleiding moet het tijdvak van 1 Maart tot 1 November worden aangemerkt, omdat dit samenvalt met den drogen tijd op Java. In verband hiermede zullen de herhalingsoefeningen in de laatste helft van de maand October gehouden moeten worden. Dit tijdperk valt dan voor de employés bij de voornaamste cultures in den minder drukken tijd, terwijl dan ook de afscheep der stapelproducten grootendeels heeft plaats gehad, zoodat ook handelsemployés dan beter gemist kunnen worden. Een tijdperk te vinden, waarin zoowel bij het eene bedrijf als bij het andere een deel der employés zonder bezwaar zoude kunnen worden gemist, is vrij wel ondoenlijk, terwijl het, met het oog op de vorming der verbanden, onmogelijk is, de herhalingsoefeningen te doen plaats hebben in *verschillende* periodes, overeenkomende met den meest gunstigen tijd voor diverse categorieën van dienstplichtigen. Het valt niet te ontkennen, dat het bij de door mij voorgestane regeling zal kunnen voorkomen, dat bij het een of andere bedrijf vele employés gelijktijdig voor herhalingsoefeningen zullen moeten opkomen, toevallig wellicht juist in een tijd, waarin ze voor het uitoefenen van het bedrijf bezwaarlijk te ontberen zijn, doch voor zulke bijzondere uitzonderingsgevallen zal de wet vrijheid moeten laten tot het verleenen van faciliteiten. Degenen, die uitstel van herhalingsoefeningen hebben gekregen, komen dan op andere tijdstippen op en worden dan tijdelijk

bij een veldbataljon van het staande leger gedetacheerd.

In elk der districten komt dus ieder jaar gedurende 14 dagen een bataljon onder de wapenen. Daarvoor behoeven echter geene kazernes gebouwd te worden. Voor den korten tijd, als waarvan hier sprake is, kunnen die bataljons zeer goed onder dak gebracht worden in barakken, waarvoor het materieel toch voor oorlogsgebruik aanwezig behoort te zijn en waarvan het oprichten en weder afbreken bij wijze van oefening door afdelingen van het staande leger zou kunnen geschieden.

Nadat op den mobilisatiedag de troep geformeerd en het kader ingetreden is, worden de herhalingsoefeningen voorafgegaan door eene nauwkeurige inspectie over de wapening, kleeding en uitrusting, welke de dienstplichtigen (na opkomst onder de wapenen) bij terugkeer naar hunne haardsteden steeds medenemen. De oefeningen zelve zullen voor het grootste gedeelte moeten bestaan uit veldoefeningen in de nabijheid van het garnizoen, liefst in vereeniging met troepen van het staande leger, en ten slotte uit eene grootere oefening van een paar dagen, eveneens in vereeniging met troepen van het staande leger.

Voor de militie-depôtstroepen komt mij één enkele herhalingsoefening van enkele dagen, waartoe meerdere lichten gelijktijdig kunnen worden opgeroepen, voldoende voor. Alleen dan, wanneer eene nieuwe bewapening of een geheel nieuw reglement is ingevoerd, zouden nog bijzondere herhalingsoefeningen voor deze categorie van dienstplichtigen noodig zijn. Ik heb aan deze categorie geen bijzonderen naam van „landweer” of iets dergelijks gegeven, omdat ik dat onnoodig acht. Principieel verschil tusschen de militie-veld- en de militie-depôtstroepen bestaat er niet. De geographische gesteldheid van Java, de geringe sterkte onzer marine en de bestemming der depôtstroepen zullen het noodzakelijk maken, hen in geval van oorlog gelijktijdig met het staande leger en met de militie-veldbataljons te mobiliseeren. Alleen zal de geoefendheid der oudste lichten achterstaan bij die der jongere lichten, doch de waarschijnlijkheid is groot, dat na mobilisatie nog voldoende tijd aanwezig zal zijn om de depôt-

troepen nog eens ter dege te oefenen, alvorens zij overeenkomstig hunne bestemming worden benut.

Wat de organisatie der militie-veldbataljons aangaat, zou ik eene indeeling in 3 compagnieën wenschelijk achten. Bij eene sterkte van het bataljon van p.m. 600 man, worden daardoor de compagnieën ongeveer 200 man sterk. Die eenheden zouden dus belangrijk sterker worden dan die der veldbataljons van het staande leger, die, zooals bekend, slechts totaal 150 geweren op oorlogsvoet tellen. Bij de organisatie van laatstbedoelde eenheden heeft men evenwel rekening moeten houden met de eischen, welke de oorlogvoering tegen den I. V. daaraan stelde. Tegenover den B. V. acht ik eene sterkte van 150 geweren beslist onvoldoende, want de snel intredende verliezen vóór en tijdens de eerste gevechten zullen zulke compagnieën dermate verzwakken, datze onmogelijk aan hare taak als tactische eenheid kunnen voldoen. En aangezien de militie slechts met het oog op den strijd tegen den B. V. behoeft georganiseerd te worden, kunnen voor het bepalen der organieke sterkte eener compagnie de zelfde beginselen gelden als in Europa. Eene indeeling van het bataljon in 3 compagnieën geeft bovendien het voordeel, dat met een minder aantal officieren en kader kan worden volstaan, hetgeen niet alleen eene besparing aan kosten geeft, maar bovendien te gemoet komt aan de moeilijkheid om een voldoende aantal officieren en kader te verkrijgen.

De compagnie zou ik verder indeelen in 4 sectiën, aangevoerd door officieren of dienstdoende officieren; iedere sectie in 4 groepen, aangevoerd door onderofficieren of korporaals. Rekenende op eene kleine reserve aan kader, denk ik mij eene compagnie als volgt geëncadreerd:

- 1 kapitein,
- 3 luitenants,
- 1 vaandrig,
- 1 sergeant-majoor,
- 1 fourier,
- 8 sergeanten, en
- 12 korporaals.

Het bataljon wordt gecommandeerd door een hoofdofficier

met den rang van majoor of, bij uitzondering, van luitenant-kolonel, aan wien een luitenant als adjudant wordt toegevoegd.

Bij de 3 recrutescholen zijn reeds aanwezig:

1 hoofdofficier,
1 luitenant-adjudant,
3 kapiteins,
9 luitenants,
8 sergeant-majoor's,
3 fouriers,
30 sergeanten, en
45 korporaals.

Bij mobilisatie wordt dit kader in de eerste plaats benut voor encadreering der veldbataljons, zoodat dit in mindering komt van het totaal benoodigde aantal. Voor de 6 veldbataljons moet dus nog totaal beschikt kunnen worden over:

5 hoofdofficieren,
5 luitenants-adjudanten,
15 kapiteins,
45 luitenants,
18 vaandrighs,
15 sergeant-majoor's,
15 fouriers,
114 sergeanten, en
171 korporaals.

Voorzeker zou het wenschelijk zijn, dat dit personeel geheel uit beroepsofficieren en beroepskader bestond, en dat dus de formatie van het staande leger hiermede werd uitgebreid, doch waar het slechts gedurende 14 dagen in een jaar diensten behoeft te verrichten, zou zulks noodeloos te groote kosten veroorzaken. Bovendien zal het — naar mate het aantal vrijwilligers kleiner wordt — steeds moeilijker worden in de behoefte aan beroepskader te voorzien. Het personeel bij mobilisatie aan het staande leger te onttrekken is ondoenlijk. Dit zou alleen mogelijk zijn, wanneer het aantal officieren en kader daarbij overcompleet was, doch in die weelde kan het Indische leger zich niet verheugen. Eene reserve aan officieren bestaat evenmin. Wel worden in geval van oorlog enkele militaire inrichtingen geheel of gedeeltelijk opgeheven,

waardoor de in vreedstijd daarbij geplaatste officieren vrij komen, doch deze zijn broodnoodig voor allerlei betrekkingen bij het hoofdkwartier en bij de staven en korpsen, waarvoor in vreedstijd geen personeel is aangewezen en welke eerst in oorlogstijd moeten vervuld worden.

Al het voor de militie benooidigde kader uit elementen der dienstplichtigen zelve te vormen, zou de innerlijke waarde der aanvoering te zeer schaden, want het is eene onomstootelijke waarheid, dat de kunst van bevelen buitengewoon moeilijk en niet dan na eene langdurige practijk te verkrijgen is. Ten bewijze daarvan zou ik kunnen aanvoeren, hoe in den Amerikaanschen Secessieoorlog de troepen der Zuidelijke Staten, die verre minderwaardig in aantal en gevechtswaarde waren, doch aangevoerd werden door mannen, die in vreedstijd zich de gewoonte van te bevelen hadden eigen gemaakt, gedurende lange jaren weerstand wisten te bieden aan de krachtige pogingen der Noordelijken om hen tot onderwerping te brengen. Eerst toen de officieren dezer laatsten langzamerhand de kunst om zich te doen gehoorzamen hadden geleerd, was het succes der Noordelijken verzekerd. Het zelfde valt waar te nemen in Zuid-Afrika; de niet tot het staande leger behorende korpsen, die het spoedigst en best gedisciplineerd waren en te velde zich het beste gedroegen, waren die, welke door „Imperial officers” werden aangevoerd. ¹⁾

De Majoor VAN TERWISGA zeide in zijne voordracht in deze Vereeniging op 30 November 1906:

„De waarde van militiekader *alléén* is — de practijk heeft dit doen zien — *onmiddellijk* na terugkeer onder de wapenen niet zoo groot als men wel denkt of wil doen gelooven. Het militiekader is eene zeer te waardeeren hulp bij de aanvoering Maar al bestond het alleen uit geboren tactici, zij kunnen *alléén* onmogelijk het stevige geraamte vormen, waaraan het geheel reeds op den eersten, besten dag na de mobilisatie behoefte heeft.” ²⁾

¹⁾ Zie *Journal of the United Service Institution of India* van October 1909. Gold Prize medal Essay 1909, bladz. 403.

²⁾ Zie *Orgaan der Vereeniging ter beoefening van de Krijgwetenschap*, 1906—07, bladz. 367.

Generaal Hoogeboom wijst er in zijn „Leerboek der Tactiek” op, dat de practijk van den oorlog heeft geleerd, dat het militiekader niet meer dan 25 %, hoogstens 30 % der totale kadersterkte mag bedragen.

Aannemende, dat $\frac{1}{4}$ gedeelte van het totaal benoodigde kader kan gevormd worden uit de deugdelijkste elementen der dienstplichtigen, rijst de vraag, hoe aan de rest te komen. Naar mijne meening wordt door de invoering van algemeenen dienstplicht het moeilijke vraagstuk grootendeels van zelf opgelost.

Indien op ieder burger tot een bepaalden leeftijd de weerplicht rust, dan spreekt het van zelf, dat op den eervol ontslagen, doch niet gepensioneerden officier de zelfde verplichting blijft rusten en behoort hij dus bij de militie te worden ingedeeld, zoo lang hij de leeftijdsgrens nog niet bereikt heeft en voor den dienst geschikt geoordeeld wordt. Door zijn ontslag uit den militairen dienst te nemen, vóórdat hem pensioen kan worden verleend, heeft de officier zijn contract met den Staat verbroken, geniet hij daarvan geene voordeelen en staat hij dus volkomen gelijk met iederen anderen burger. Het zou m. i. hoogst onbillijk zijn, indien aan eene kleine categorie van ingezetenen eene andere soort van weerplicht zou worden opgelegd, alléén omdat de tot die categorie behoorenden reeds vroeger gedurende korteren of langeren tijd in het leger hebben gediend. Nu zijn vooral in de laatste jaren tal van officieren in civielen staatsdienst overgegaan of hebben den militairen dienst verlaten om zich in Indië op andere wijze dan in dienst van den Staat een bestaan te verzekeren.

Wel is waar bekleedt een groot gedeelte dezer voormalige officieren betrekkingen bij den dienst der Staatsspoorwegen of andere gouvernementsbedrijven, betrekkingen, waarin ze in oorlogstijd misschien niet gemist kunnen worden, doch ik twijfel er niet aan, of een groot aantal der kapiteins- en luitenantsplaatsen bij de militie zal door gewezen beroepsofficieren kunnen worden ingenomen.

Ook op de mindere militairen, welke het leger verlaten vóórdat de leeftijdsgrens, waarop zij dienstplichtig zijn, is

bereikt, blijft de zelfde verplichting rusten, zoodat bij de militia over de zelfde elementen kan worden beschikt, als waaruit thans het Europeesch gedeelte der in 1902 in 't leven geroepen legerreserve bestaat. En waar we nu weten, dat van de 456 op 1 April 1912 daartoe behoorende Europeanen $\pm 70\%$ uit onderofficieren en korporaals bestond, dan blijkt wel, dat in Indië voldoende stof aanwezig is om de militia van *goed onderlegd* kader te voorzien. In verband hiermede wijs ik er op, hoe het op den weg der Regeering en van het Indische legerbestuur moet liggen, om Europeesche vrijwilligers na het verlaten van den militairen dienst tot een langer verblijf in de koloniën aan te moedigen. Opvoeding voor den economischen strijd door onderricht in lezen en schrijven, het verschaffen van de gelegenheid tot het aanleeren of onderhouden van een handwerk, steun bij het weder terugkeeren in de burgermaatschappij door toepassing van het capitulantenstelsel enz. zijn hiervoor de aangewezen middelen, welke trouwens ook thans reeds ten deele in toepassing worden gebracht:

Zal alzoo het voorzien in de behoefte aan beroepskader, voor zoover het subalterne officieren en gegradueerden betreft, weinig moeilijkheden opleveren, met het voorzien in de betrekking van bataljons-commandant is de zaak anders. Eervol ontslagen hoofdofficieren, welke nog volgens hun leeftijd dienstplichtig zijn, zullen wel tot de witte raven behooren. Bovendien komt het mij wenschelijk voor, als bataljons-commandanten liefst nog actief dienende hoofdofficieren aan te wijzen. Daarvoor acht ik de 5 thans op Java aanwezige plaatselijke commandanten de aangewezen personen, omdat de plaatselijke staven bij mobilisatie toch geheel of gedeeltelijk worden opgeheven en de genoemde autoriteiten in vredestijd zonder bezwaar gedurende 14 dagen per jaar in hun commando vervangen kunnen worden. Heeft men aan die autoriteiten reeds eene andere oorlogsbestemming gegeven, dan zou overwogen kunnen worden, of die betrekkingen in oorlogstijd niet door geschikte gepensioneerde hoofdofficieren zouden vervuld kunnen worden. Mocht zulks niet het geval zijn, dan zal men onder de in Indië verblijf

houdende gepensioneerde hoofdofficieren nog wel enkele personen aantreffen, die geschikt en genegen zijn om het bataljons-commando bij de militie te voeren. Ook voor den kapiteinsrang zullen desnoods de met dien rang gepensioneerde officieren in aanmerking kunnen komen.

In de behoefte aan kader kan verder worden voorzien door die personen, welke zich op Java komen vestigen en tot hun vertrek uit Nederland een rang of graad bij de militie of bij het reservekader van het Nederlandsche leger bekleedden. Door de invoering van den dienstplicht in Indië verandert van zelf de tegenwoordige toestand, waarbij een Nederlandsch dienstplichtige, hetzij hij officier, gegradueerde of soldaat is, zoodra hij naar Indië vertrekt, van zijne verplichting ontslagen en daardoor zoowel voor het leger in het moederland als voor dat in de koloniën verloren is.

Voor de opleiding tot militiekader kan gebruik gemaakt worden van de vaste instructeurs der recrutescholen. In de eerste plaats moeten diegenen worden opgeleid, die er zich vrijwillig voor aanmelden. Wordt daardoor geen voldoende militiekader verkregen, dan wordt uit de deugdelijkste elementen der lichteningen eene keuze gedaan binnen 3 maanden na inlijving.

De opleiding neemt een aanvang in het jaar, waarop de persoon militieplichtig wordt, doch zou op verzoek ook eerder kunnen plaats hebben, evenwel niet eerder dan bij het bereiken van den 17-jarigen leeftijd.

Allen, die — vrijwillig of aangewezen — tot korporaal worden opgeleid, volgen gedurende de laatste 5 maanden een afzonderlijken cursus; zij, die tot onderofficier worden opgeleid, blijven tot eerste oefening 12 maanden onder de wapenen en volgen gedurende de laatste 9 maanden een afzonderlijken cursus. Degenen eindelijk, die tot militieofficier worden opgeleid, blijven tot eerste oefening 15 maanden onder de wapenen en volgen gedurende de laatste 12 maanden een opleidingscursus voor den officiersrang, waartoe ook van opleidingskrachten uit het staande leger kan worden gebruik gemaakt. De eischen voor het officiersexamen zouden ongeveer gelijk gesteld kunnen worden met die voor het examen voor militieofficier bij het Nederlandsche leger.

Natuurlijk zullen voor opleiding tot officier de meest ontwikkelden worden aangewezen en het valt dan niet te ontkennen, dat daardoor een bijzondere druk gelegd wordt op ontwikkelde dienstplichtigen, doch eene betere regeling zou ik niet weten te treffen.

Afzonderlijk kader voor de militie-depôtstroepen te vormen is niet noodig. Aangezien ieder dienstplichtige na 12 jaren dienst bij de veldtroepen tot de depôtstroepen overgaat, verkrijgt men van zelf de noodige reserve aan kader.

Nog tal van zaken, als kleeding, uitrusting, bewapening, voeding, betaling, enz. zou ik kunnen bespreken, doch dit zijn bijzaken; en aangezien ik vrees, reeds te veel van Uw geduld gevergd te hebben, zal ik thans eindigen. Geenszins vlei ik mij met de gedachte, dat mijne beschouwingen Uwe onverdeelde goedkeuring zullen wegdragen, doch mocht ik gedwaald hebben, dan hoop ik door U te recht gewezen te worden. Ik wenschte evenwel niet te besluiten zonder nogmaals op het hooge belang der zaak gewezen te hebben. Want het Indische leger gaat door het stijgend tekort aan Europeesche vrijwilligers in gevechtswaarde achteruit, ondanks het vele goede, dat onder den tegenwoordigen Legercommandant tot stand gebracht wordt, om het leger voor zijne moeilijke taak in oorlogstijd voor te bereiden. Daarin *moet* verandering komen. Eene vloot *alleen* zal aan het gezag niet de middelen verschaffen, om zich onder *alle* omstandigheden *met kracht* te kunnen doen gelden. Ook *het leger* moet tot eene zoo hoog mogelijke sterkte worden opgevoerd. En dit is niet anders mogelijk dan door ook de bevolking van Indië te verplichten, mede te werken tot het behoud van onze bezittingen. Eerst dan kan gezegd worden „het mogelijke is verricht”; eerst dan kan met vertrouwen de toekomst worden afgewacht.

Handelt Nederland anders, wil of durft men dien weg niet op, dan zal, wanneer we eenmaal genoodzaakt worden ons tegen gewelddadige aanranding te weren, ons vonnis wel moeten luiden: *alles verliezen, zelfs de eer.*

Ik heb gezegd.

De Voorzitter: Mijnheer VAN DER WEIJDEN! Het applaus, dat U van de zijde van de vergadering is te beurt gevallen, is m.i. reeds het beste bewijs van de waardeering van hetgeen U ons heden avond hebt medegedeeld. Het verhandelde getuigt dan ook van eene diepe studie. Het onderwerp is bovendien niet alleen eene zaak van groot *militair*, maar in het bijzonder van *maatschappelijk* belang, omdat het geldt de verdediging en het behoud van onze zoo schoone koloniën.

U hebt er op gewezen, hoe noodig het is om het Nederlandsche element in het Indische leger te versterken. Reeds in eene vorige vergadering is dit beaamd. Hetgeen door U wordt gewenscht, *algemeene dienstplicht*, plus eene *weerbelaasting* voor allen, die niet met de wapens zullen hebben mede te werken aan de verdediging van hun land, is voor zichzelf reeds van zoo veel gewicht en vereischt zoo veel studie om daarover een oordeel te kunnen vellen, dat het moeilijk is om er nog heden avond van gedachten over te wisselen.

U hebt veel van onzen tijd gevergd — het is nu bijna half twaalf; doch dat heeft ook zijne goede zijde. Wij hebben daardoor veel kunnen hooren en veel in ons kunnen opnemen. Ik geloof evenwel, dat de gedachtenwisseling over dit gewichtige vraagstuk meer tot haar recht zal komen, als wij dit met een frisch hoofd kunnen doen. Ik hoop dan ook, dat het naar veler wensch zal zijn, als ik nu het voorstel doe aan de vergadering, om heden avond geene discussie meer te voeren over hetgeen de Kapitein VAN DER WEIJDEN met zoo veel talent heeft voorgedragen. Het Bestuur is voornemens daarvoor een avond beschikbaar te stellen en vleit zich van thans af opgave te mogen ontvangen, in de eerste plaats van hen, die hier aanwezig zijn, en verder van de leden der Vereeniging, die het verslag hebben gelezen, die van gedachten willen wisselen met den geachten inleider van heden avond.

Ik zeg U allen hartelijk dank voor uwe tegenwoordigheid en sluit thans de vergadering.
